

www.humak.fi

Opinnäytetyö

Kyläyhdistysten vapaaehtoistyön vaikuttavuus Päijät-Hämeessä

Linda Nevalainen

Kansalaistoiminnan – ja nuorisotyön koulutusohjelma
(210 op)

Arvioitavaksi jättämisaika
9/2018

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

TIIVISTELMÄ

Humanistinen ammattikorkeakoulu
Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma

Tekijät: Linda Nevalainen
Opinnäytetyön nimi: Kyläyhdistysten vapaaehtoistyön vaikuttavuus Päijät-Hämeessä
Sivumäärä: 58 ja 4 liitesivua
Työn ohjaaja(t): Juha Makkonen
Työn tilaaja(t): Suomen Kylät ry, Petri Rinne

Kyläyhdistysten vapaaehtoistyön vaikuttavuutta on tutkittu varsin vähän sen koko historian aikana. Tämä opinnäytetyö tarkastelee asiaa erityisesti Päijät-Hämeen maakunnan osalta. Miten vaikuttavuutta arvioidaan? Millaista kylätoiminta oli ennen ja mitä se on nyt? Millaista ja miten paljon vapaaehtoistyötä kyläyhdistyksissä on tehty? Tämä opinnäytetyö on Suomen Kylät ry:n tilaama tutkimus, jossa selvitettiin mitä on kylätoiminta Päijät-Hämeessä vuonna 2017. Vaikuttavuuden arviointi on tärkeä osa toimintaa, jotta työn arvostus kasvaa ja pystytään näyttämään toteen saadut tulokset.

Työ sopii erinomaisesti luettavaksi kaikille maaseudun toiminnasta kiinnostuneille, yhdistystoiminnassa mukana oleville, asiantuntijoille sekä päättäjille. Tutkimuksen tavoitteet ovat saavutettu onnistuneesti hyvällä vastausprosentilla (46 %). Päijät-Hämeen rekisteröityneille kyläyhdistyksille lähetettiin Webropol –kysely toukokuussa 2018, jossa selvitettiin vuoden 2017 vapaaehtoistyön määrää ja laatua. Tutkimusmenetelminä käytettiin kvantitatiivisia ja kvalitatiivisia menetelmiä.

Tutkimustulosten perusteella voidaan todeta, että vuonna 2017 Päijät-Hämeen maakunnassa tehty kyläyhdistysten vapaaehtoistyön arvo on 1,25 milj. euroa. Tehtyjä tunteja oli 83 365. Vapaaehtoistyön vaikuttavuus on huomattava, jonka positiiviset vaikutukset näkyvät yksilöille itselleen usein välittömästi ja pitkällä aikavälillä tämä vaikuttaa koko yhteiskuntaan. Ihmisten hyvinvointi heijastuu kuntien ja valtion talouteen sekä yleinen positiivinen ilmapiiri luo hyvät edellytykset kestäväan elämäntapaan. Kolmannen ja myös neljännen sektorin toimintaa kannattaa tukea, koska hyödyt ovat usein arvokkaampia kuin siihen käytetty raha. Kyläyhdistyksillä on osallistava vaikutus alueen asukkaisiin ja he tietävät itse miten omaa ympäristöään tulee kehittää, kun tähän annetaan mahdollisuus.

Asiasanat: kylätoiminta, kylätutkimus, kyläyhdistykset, maaseutupolitiikka, osallisuus, vaikuttavuus, yhteisöllisyys

ABSTRACT

Humak University of Applied Sciences
Civic Activities and Youth Work Degree Programme

Author: Linda Nevalainen
Title: The Effectiveness of Village Association Volunteer Work in the Päijät-Häme Region
Number of Pages: 58 and 4 attachment pages
Supervisor(s): Juha Makkonen
Subscriber(s): Suomen Kylät ry, Petri Rinne

The effectiveness of volunteer work in village associations has not been largely studied throughout its history. This thesis studies the issue by focusing on the Päijät-Häme region. How is effectivity measured? How does past village action differ from the present? How much and what kind of volunteer work has been practiced by village associations? This thesis is a study requested by the Village Action Association of Finland, on mapping village action in 2017, in the Päijät-Häme region. The assessment of effectivity is an important part of the action, highlighting both the importance of volunteer work and pointing to the results.

The study is aimed towards all interested in rural action, involved in associations, and to experts and policymakers. The goals of the research have been reached successfully, with a high response rate (46%). A Webropol- questionnaire was sent in May 2018 to the registered village associations of Päijät-Häme, for mapping the quality and quantity of volunteer work in the year 2017. Both quantitative and qualitative research methods were used.

The research findings show, that volunteer work done in 2017 by rural associations in the Päijät-Häme region was worth 1.25 million euros. Hours spend volunteering added to 83 365. The effectiveness of volunteer work is notable, as its positive short-term impact is directly reflected on the individual and eventually impacts society. The well-being of individuals is also reflected on the economy of municipalities and the state. This in addition with the positive atmosphere, create good grounds for a sustainable lifestyle. It is therefore recommendable to support the third and fourth sectors, because the benefits outweigh the money invested. Village associations have a participate impact on the people living in the area and possess the required knowledge for developing their surroundings when given the opportunity.

Keywords: village action, village research, village associations, rural politics, participation, effectivity, communality

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1 JOHDANTO	6
2 VAPAAEHTOISTYÖ	7
2.1 Vapaaehtoistyön määritelmä	7
2.2 Vapaaehtoistyön määrä	9
2.3 Sosiaalinen pääoma ja osallisuus	10
2.4 Toimiva vapaaehtoistyö	11
3 KYLÄYHDISTYSTOIMINTA.....	14
3.1 Mitä kyläyhdistystoiminta on?	14
3.2 Kyläyhdistysten yhteistyö eri toimijoiden kanssa.....	16
4 VAIKUTTAVUUDEN ARVIOINTI.....	18
5 MAASEUTU – KYLÄTOIMINNAN SYNTY JA KEHITYS.....	21
5.1 Kyläyhdistystoiminnan historia	21
5.2 Maaseudun elinvoimaisuuden muutokset	24
5.3 Uudistunut kyläyhdistystoiminta	27
6 KYLÄTOIMINTATUTKIMUKSEN HISTORIA	29
7 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	32
7.1 Tutkimusongelma.....	33
7.2 Tutkimusmenetelmät.....	34
7.3 Kohderyhmä, aineistonkeruu ja analysointi	35
7.4 Eettisyys ja luotettavuus	36
9 JOHTOPÄÄTÖKSET	52

LIITTEET.....	60
LIITE 1. Webropol –kysely.....	60

1 JOHDANTO

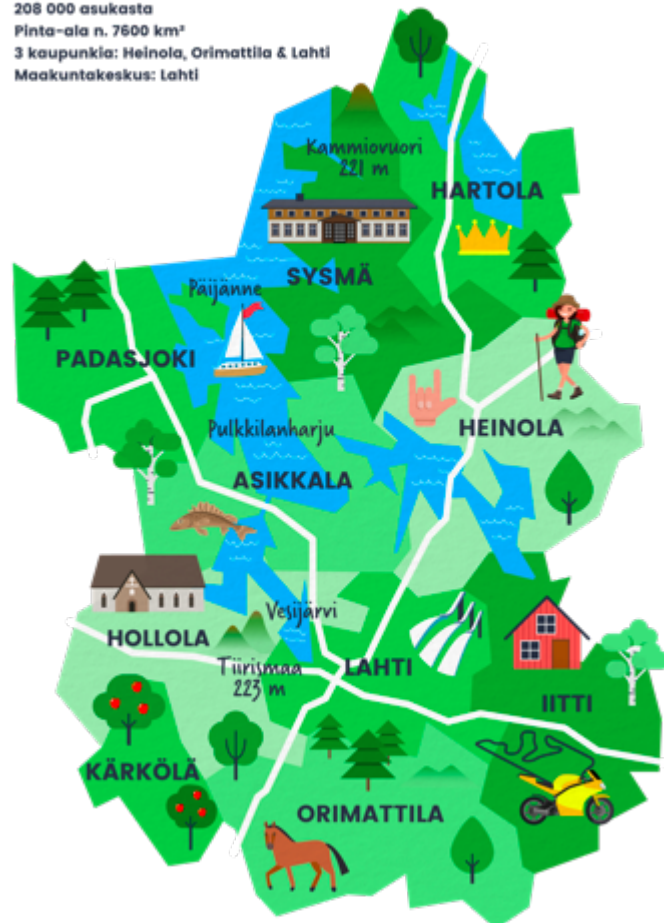
Tämän työn tavoite on tuottaa tietoa Suomen Kylät ry:n käyttöön, jotta voidaan paremmin ymmärtää kyläyhdistyksissä tapahtuvaa käytännön arkea. On tärkeää myös, että saamme tarkemman otannan edes yhdestä maakunnasta mikä on kyläyhdistysten vapaaehtoistyön oikea tilanne maaseudulla. Näin voimme kaikki paremmin ymmärtää maaseudun elinoloja ja selvittää mitkä tekijät pitävät kylät elinvoimaisena tai mitkä asiat ovat haasteellisia. Opinnäytetyö antaa toivottavasti hyviä ideoita kylätoiminnan tekijöille itselleen sekä esimerkiksi maalle muutosta haaveilevat pääsisivät tämän työn avulla lähemmäksi kyläyhteisöjen arkea. Itselleni tämän tutkimuksen tekeminen auttoi ymmärtämään paremmin asioita, joiden parissa työskentelen. Olen pitkään ollut kiinnostunut maaseudun elinvoimaisuuden nykytilasta ja sen kehittämisestä. Tavoitteeni on, että meillä on hyvin toimivia kyläyhdistyksiä, jotka pitävät ympäristön viireänä sekä yhteisöllisenä. Kun ihmiset voivat hyvin, niin se palvelee koko yhteiskuntaa.

Tärkeää on, että itse viestii asioista positiivisesti ja tekee asioita, jotka luovat yhteisöllisyyttä ja osallisuutta. Vaikuttavuutta syntyy yhteisöissä enemmän riippumatta siitä asuuko kaupungissa vai maaseudulla. Tänä päivänä yhteiskunta on paljon heterogeenisempi kuin aiemmin ja ihmisillä on lukuisia mahdollisuuksia valita mihin aikaa käytetään. Jotta voi kehittää tulevaisuutta, niin täytyy myös tuntea historia. Työni kertoo keskeisimmät käsitteet vapaaehtoistyöstä ja kyläyhdistystoiminnasta sekä miten vaikuttavuutta arvioidaan, jonka jälkeen pääset lukemaan toiminnan historiaa ja lopuksi katsomaan tutkimustulokset vuoden 2017 vapaaehtoistyön määrästä ja laadusta Päijät-Hämeen maakunnassa.

Haluan kiittää Suomen Kylät ry:tä tästä mahdollisuudesta, jonka sain vuonna 2017 sekä Päijänne-Leaderia ja Päijät-Hämeen Kylät ry:tä, jotka avustivat tutkimuksen toteutuksessa alkuun. Ja tietysti lukuisia muita toimijoita maaseudulla ja ennen kaikkea itse kyläyhdistyksille isoin kiitos! Teidän ansiosta tämä tutkimus oli erittäin onnistunut hyvällä vastausprosentilla. Oli ilo tavata myös osa henkilökohtaisesti ja oma työni jatkuu näiden asioiden parissa tämänkin tutkimuksen jälkeen.

PÄIJÄT-HÄME 2020

10 kuntaa
208 000 asukasta
Pinta-ala n. 7600 km²
3 kaupunkia: Heinola, Orimattila & Lahti
Maakuntakeskus: Lahti

Kuva 1: Päijät-Hämeen maakunta. Seppo Huldén, Muutosjohtaja / UUSI PH

2 VAPAAEHTOISTYÖ

2.1 Vapaaehtoistyön määritelmä

Opinnäytetyössä käytetään vapaaehtoistyön, vapaaehtoistoiminnan ja talkootyön termejä, mutta näillä kaikilla tarkoitetaan samaa asiaa. Ne ovat yleisesti käytettyjä ilmaisumuotoja. Vapaaehtoistyö suuntautuu itsestä ulospäin toisiin yksilöihin tai yhteisöön. Vapaaehtoistyön lähtökohtana on se, että tekijä itse motivoituu hyvin toimintaan ja

tämä sitouttaa hänet. Kun yhteisössä on hyvä olla, niin siinä halutaan olla. Vapaaehtoistyön kenttä voi käsittää mitä tahansa toimintaa. Kuitenkaan perheen tai suvun auttamista ei koeta vapaaehtoistoimintana, vaan enemmänkin velvollisuutena. Kolmannen sektorin toimintaa kuvaa kansalaistoiminta, vapaaehtoisuus, palkattomuus ja se, että toiminnalla ei tavoitella voittoa. (Mäkinen 2017, 15-21.) Vapaaehtoistyö on moniulotteinen ilmiö ja se ulottuu kaikille tieteenaloille. Koko kentän hahmottaminen samalla kertaa on lähes mahdotonta syvällisesti, joten parhaimman tuloksen saa rajamalla aiheen yhteen osa-alueeseen kerrallaan. (Marjovuori 2014, 14.)

Yhdistysten toiminta pohjautuu useimmiten suurimmaksi osaksi vapaaehtoistoimintaan. Yhdistyksissä tehdään vapaaehtoistyötä oman ympäristön hyväksi sekä varainhankintaa toiminnan edistämiseksi. Talkoo -ja vapaaehtoistyön määrittellään siten, että tehdään työtä ilman vastiketta. Näin ei myöskään tule veroseuraamuksia yhdistykselle eikä vapaaehtoistyöntekijälle. Jos ulkopuolinen toimeksiantaja teettää yhdistyksellä talkootyötä, niin sen määrä ja laatu määrittävät verotukselliset asiat. Työn ollessa pienimuotoista, kertaluontoista eikä vaadi erityistä ammattitaitoa, niin se on verovapaata. Mikäli työ on toistuvaa ja se kilpailee yritysten palvelujen kanssa, niin työ muuttuu veronalaiseksi. (Verohallinto 2016.)

Vapaaehtoistyöllä on Suomessa hyvä asema ja siihen liitetään myönteisiä mielikuvia. Pitkäaikaisesta vapaaehtoistyön sitovuudesta ollaan yhä enemmän siirtymässä projektimaiseen työhön. Tällöin vapaaehtoistyöllä on selkeä alku ja loppu. (Mäkinen 2017, 15-16.) Macduff (2005) on jakanut episodisen vapaaehtoistyön kolmeen eri muotoon, joka tarkoittaa lyhytaikaista vapaaehtoistyötä ja tämä ryhmä on kasvanut. Ensimmäinen on tilapäinen kertaluonteinen työsuoritus, ns. pop-up tapahtuma. Toinen on määräaikainen vapaaehtoistyö, jossa toimitaan enintään puoli vuotta ja se on myös kertaluonteista. Kolmantena on ajoittainen vapaaehtoistyö, jossa toimitaan useita vuosia, mutta vain lyhyen aikaa yhdellä kertaa. Henkilö voi kuitenkin olla sekä episodisen että pitkäaikaisen sitoutuneen vapaaehtoistyön kannattaja riippuen kontekstista. (Marjovuori 2014, 23-24.)

2.2 Vapaaehtoistyön määrä

Suomalaisista noin joka kolmannes tekee säännöllisesti vapaaehtoistyötä. Siihen käytetään kuukausittain aikaa noin 18 h. Yleisin syy miksi vapaaehtoistyötä ei tehdä on ajanpuute. Toiseksi huono terveys estää vapaaehtoistyön tekemisen ja kolmas syy, että kukaan ei ole kysynyt toimintaan mukaan. Vapaaehtoistyöhön lähteminen vaatii usein jonkin kontaktin toimintaan ja ulkopuolisena mukaan lähtemisen kynnyks saattaa olla liian suuri. (Harju & Ruuskanen-Himma 2016, 53-54.) Vuonna 2009 tehdyn tilastokeskuksen ajankäyttötutkimuksen mukaan vapaaehtoistyön määrä oli pysynyt samana verrattuna aiempaan tutkimukseen. Vapaaehtoistyötä oli tehnyt lähes 40 % yli 10 -vuotiaista viimeisen 12 kuukauden aikana ja 29 % viimeisen neljän viikon aikana. Sukupuolien väliset erot vapaaehtoistyön määrässä olivat vähäisiä, mutta miehet tekivät hieman enemmän vapaaehtoistyötä. 45-64 -vuotiaat tekivät eniten vapaaehtoistyötä.

Vapaaehtoistyössä ei ollut suuria muutoksia yleisesti, mutta lasten ja nuorten toiminta oli selkeästi vähentynyt tutkimusta edeltäneen 10 vuoden aikana. Yli 65-vuotiaiden osallistuminen vapaaehtoistoimintaan oli kuitenkin lisääntynyt. Kun aiemmin 10-14 -vuotiaista vapaaehtoistyöhön osallistui 28 %, niin vuonna 2009 luku oli vain 19 %. Lisäksi 15-24 -vuotiaiden vapaaehtoistyön tekeminen oli vähentynyt. Vapaaehtoistyötä tehtiin eniten urheiluseuroissa sekä liikuntakerhoissa, mutta asuinalueyhdistyksissä ja kylätoimikunnissa sekä taloyhtiöissä tehtävä vapaaehtoistyö oli suosittua suhteessa muihin vapaaehtoistyön muotoihin. Tämän jälkeen yleisemmiksi nousi uskonnollisten yhdistysten ja seurakuntien sekä harrastusjärjestöjen vapaaehtoistoiminta.

Korkeakoulutetut tekivät enemmän vapaaehtoistyötä kuin matalammin koulutetut. Tutkimuksessa havaittiin, että sosioekonomisen aseman mukaan maatalousyrittäjien vapaaehtoistyön tekeminen oli voimakkaasti lisääntynyt ja he tekivät eniten vapaaehtoistyötä kaikista ryhmistä. Lisäksi muut yrittäjät ja ylemmät toimihenkilöt tekivät runsaasti vapaaehtoistyötä. Alueelliset erot eivät olleet suuria, mutta maaseudulla tehtiin enemmän vapaaehtoistyötä kuin kaupungeissa. 18 %:lla 15-vuotta täyttäneistä oli

tutkimuksen mukaan vastuu -tai luottamustehtäviä. Näitä oli miehillä hieman enemmän kuin naisilla. 65 -vuotta täyttäneistä luottamustehtävissä oli vain noin joka kymmenes. Korkea-asteen tutkinnon suorittaneista luottamustehtävissä oli 29 prosenttia. Sosioekonomisen aseman mukaan tarkastellessa luottamustehtäviä oli eniten maatalousyrittäjillä (35 %) sekä ylemmillä toimihenkilöillä (29%) (SVT 2009.)

2.3 Sosiaalinen pääoma ja osallisuus

Sosiaalinen pääoma on yksi tärkeimpiä käsitteitä, kun puhutaan kansalaistoiminnasta. Se koostuu yleisen ajatuksen mukaan sosiaalisista verkostoista sekä luottamuksesta. Haasteena on se, ettei sosiaalinen pääoma jakaudu väestön keskuudessa tasaisesti. Kansainvälisissä vertailuissa vapaaehtoistyön määrä on Suomessa korkealla tasolla. Vapaaehtoistoiminnan tulee muuttua yhteiskunnan muutosten mukana. Jo 1980 -luvulta asti on ollut näkyvissä suuntaus, että harrastustoiminta on keskeisemmässä roolissa kuin esimerkiksi puoluepoliittinen ja ammattijärjestöjen toimintaan osallistuminen.

Ajankäyttötutkimuksessa tärkeä tulos on se, että sosiaalinen pääoma kasaantuu tietyille väestön osalle. Työttömät, työntekijäammattissa olevat sekä eläkeläiset saivat myös apua vähiten. Yleisesti voidaan todeta, että sosioekonomisesti paremmassa asemassa olevat yksilöt antavat sekä saavat enemmän apua, joka luo taas entisestään lisää hyvää sosiaalista pääomaa. Toimivan kansalaisyhteiskunnan edellytyksenä on, että kolmannen ja neljännen sektorin kautta tehtävä vapaaehtoistyö tukee valtion peruspalveluita, mutta vapaaehtoistoiminnalla ei ole tarkoitus korvata julkisia palveluja. (SVT 2009.) Vapaaehtoistyöntekijät haluavat kehittää omaa osaamista ja esimerkiksi edistää omien lasten harrastusmahdollisuuksia. Tärkeintä useimmille on yhdessä tekeminen ja kuuluminen yhteisöön. (Harju & Ruuskanen-Himma 2016, 53.)

On todettu, että sosiaalisesti aktiivisilla ihmisillä on pienempi riski sairastumiseen ja ennenaikaiseen kuolemaan. Sosiaalisia aktiviteetteja on monenlaisia ja yksi näistä on

osallistuminen yhdistystoimintaan, jossa tehdään itselle mielekkäitä asioita yhteisössä. Aktiivisella ja yhteisöllisellä ihmisellä on positiivinen vaikutus omaan ja läheisten hyvinvointiin. Lisäksi yhteiskunta säästää varoja, koska aktiiviset ihmiset käyttävät vähemmän sosiaali- ja terveystalv palveluja. (Terveyden -ja hyvinvoinninlaitos 2017.)

Vapaaehtoistyön merkitys tulee korostumaan entisestään kansantaloudellisten muutosten johdosta, jossa julkinen valta ei ota vastuuta samassa mittakaavassa palveluista. Vapaaehtoistyön arvostusta tulee lisätä entisestään ja sillä on pitkät perinteet jo historiassamme. Vapaaehtoistyön tarve ja tekijät eivät kuitenkaan kohtaa ja tähän tulee panostaa enemmän. Lisäksi vapaaehtoistyötä voidaan koordinoida eri tahojen toimesta ja saattaa ihmisiä yhteen mm. erilaisilla digitaalisilla sovelluksilla. Sosiaalinen media ei korvaa aitoja kasvokkain tapahtuvia kohtaamisia ja yksilöt tarvitsevat paikkoja, jossa korostuu hyvä saavutettavuus sekä yhdenvertaisuus.

Yhteisöllisyyden ja osallisuuden tunne syntyy, kun yksilö kokee ympäristön omakseen. Tästä hyötyy koko yhteiskunta. Rakennettu ja luonnollinen ympäristö ovat tärkeitä, mutta hyvä henkinen ympäristö on koko hyvinvoinnin lähtökohta. Kotiseudun omaksi kokeminen on erittäin tärkeä asia, jota tulee vahvistaa jo lapsuudessa. Kun yksilö saa kasvaa positiivisessa ympäristössä, niin hän oppii kunnioittamaan ja arvostamaan omaa fyysistä ympäristöään. Tavoitteisiin päästään uudistamalla omaa toimintaa, joka tuo uusia tekijöitä mukaan eri ikäryhmistä. Kyläyhdistysten vapaaehtoistoiminnasta voi tuotteistaa trendikkään kokonaisuuden ja samalla voidaan kehittää palvelutuotantoa. (Seinäjoen seudun kehittämissyhdystys Liiveri ry 2018.)

2.4 Toimiva vapaaehtoistyö

Vapaaehtoistyö voi erittäin hyvin Suomessa, mutta elämme muutoksessa jatkuvasti. Yhdistysten tulee varmistaa, että vapaaehtoistyön houkuttelevuus säilyy. Toiminnan pitää olla sopivaa vapaaehtoistyöntekijöille ja sitä pitää osata suunnitelmallisesti organisoida ja johtaa. Selkeään toimintaan on helpompi lähteä mukaan. Tärkeänä asiana

Tuija Hänninen havaitsi opinnäytetyössään (2012), että vuorovaikutus on avain hyvään tekemiseen. Yhdistyksen johdolta ja puheenjohtajalta odotetaan avointa viestintää ja persoonallista toimintaa. On vaikea lähestyä henkilöä, joka on sulkeutunut eikä toiminnalla ole selkeää suuntaa. Innostava puheenjohtaja ja yhdistyksen johto innostaa mukaan myös vapaaehtoistyöntekijät. Ensin pitää uskoa omaan toimintaan ja tietää miten toimia. Sen jälkeen on helpompi innostaa muita mukaan omalla esimerkillään. Nykyisin kannattaa panostaa enemmän ihmisten johtamiseen kollektiivisella otteella.

Vapaaehtoistyön motivointi lähtee yksilön sisäisistä kiinnostuksen kohteista. Tehtäviin tulee myös perehdyttää tekijät. Kaikki tehtävät eivät ole toki yhtä mielekkäitä, mutta näitä tulisi kierrättää eri tekijöillä. Yksitoikkoinen ja haasteeton vapaaehtoistyö saa ihmisen lopettamaan toiminnan kokonaan. Johdon pitää muistaa myös kannustukset ja kiitokset. Siitä syntyy yhteisön voima, jossa on mukava olla ja johon on mukava tulla uudestaan. Vapaaehtoistyöntekijälle pitää antaa vapaus valita tehtäviä ja kehittää myös itse toimintaa. Silloin yhdistyksen peruseriaate toteutuu, että toiminta on tekijöidensä näköistä. Erityisesti pitää muistaa, että vapaaehtoistyö on nimensä mukaisesti vapaaehtoista ja ketään ei voi pakottaa minkäänlaisiin tehtäviin. Ihminen voi koska tahansa lopettaa tehtävät ja se tulee vain hyväksyä. Siinä vaiheessa voi miettiä johtuiko lopettaminen yhdistyksen toimintatavoista vai oliko kyseessä pelkästään vapaaehtoistyöntekijän oma muuttunut elämäntilanne, joka on yleistä myös. Mikään asia ei kestä ikuisesti ja ihmiset kaipaavat vaihtelua.

Juha Heikkalan (2002) mukaan vapaaehtoistyössä nähdään enemmän tulevaisuudessa itseohjautuvuutta. Toiminnan ei välttämättä tarvitse olla tarkoin organisoitua, jos vapaaehtoiset osaavat itse johtaa omaa toimintaa ja tietää miten toimintaa voidaan tehdä. Tässä tapauksessa johtajuus on kollektiivista, joka jakaantuu kaikille. (Harju & Ruuskanen-Himma 2016, 54-61.)

Paikallisyhdistyksen menestystekijöiksi Jurvansuu (2002) on esittänyt seuraavia tekijöitä: sitoutunut ydinjoukko, koulutusmyönteisyys, valmius vastaanottaa haasteita,

sietää riskejä, jäsenen vaikuttamismahdollisuus toimintaan, avoimuus ja monipuolinen toiminta. Toiminnassa täytyy tulla myös esille ihmisläheinen johtaminen sekä selkeät tavoitteet. Jäsenen on helpompi sitoutua, kun tietää mitä, miksi ja koska tehdään. Yhdistyksen täytyy pystyä uudistumaan myös ajan mukana eikä samoja metodeja voida toistaa loputtomiin. Tärkeintä viimein on yhteisöllisyys ja vahva yhteinen päämäärä ja tekemisen tulee olla käytännönläheistä mukavaa toimintaa.

Jäsenanalyysin tekeminen on myös tärkeä pohtia, koska toimintaa tehdään jäsenlähteisesti. Ilman jäseniä ei ole yhteisöä. Yhdistyksen johdon kannattaa pohtia esimerkiksi seuraavia asioita: miksi toimintaan tullaan, mitä toiminnalla halutaan saavuttaa yksilölle itselleen, mitä yksilö haluaa tarjota vapaaehtoistyöllä muille, miten rekrytoida uusia jäseniä toimintaan. Lisäksi yhdistyksen tulee selvittää mahdollisia yhteistyökumppaneita, joiden kanssa toimintaa kannattaa toimia yhteistyössä alueella. (Loimu 2005, 161-169.)

Yhdistyksissä tapahtuu myös kriisejä, joka on luonnollista kehitystä toiminnassa. Esimerkiksi jäsenet saattavat passivoitua, koska eivät ole tyytyväisiä hallituksen toimintaan. Tässä vaiheessa hallitus saattaa reagoida vähentämällä toimintaa ja laatu heikenee entisestään. Lopulta saatetaan olla tilanteessa, jossa jäljellä on vain enää muutamia hallituksen jäseniä. Ratkaisuna tähän saattaa toimia se, että jalkaudutaan jäsenien pariin konkreettisesti ja keskustellaan asioista sekä rekrytoidaan hyvällä toimintatavalla uusia jäseniä. Kun toimintaan ollaan tyytyväisiä, niin jäsenet markkinoivat mielellään tapahtumia muillekin. Yhdistyksen hoitaminen on pitkäjänteistä työtä, mutta sitä tulee tehdä suunnitelmallisesti, vaikka kyseessä onkin vapaaehtoisuuteen perustuva toiminta.

Toisena kriisinä on tilanne, joka tulee jossakin kohtaa jokaiselle eteen. Toimintaa on tehty pitkään samalla kaavalla ja aika on ajanut ohi. Jäsenet saattavat hyvin olla tästä tietoisia, mutta asiaa ei oteta esille. Voidaan kokea, että johdossa on muutosvastarintaa. Tässä vaiheessa hienosäätö ei välttämättä enää toimi vaan koko toiminta on otet-

tava kriittiseen tarkasteluun. Kolmantena ongelmaksi voi tulla liika tekeminen. Pidetään vanhaa toimintaa yllä ja samalla innokas uusi tekijäjoukko kehittää uusia asioita toimintaan. Lopulta selkeä strategia puuttuu toiminnasta eikä keskitytä tekemään asioita kunnolla vaan tehdä vähän kaikkea. Tässä haasteessa täytyy miettiä mikä on keskeinen yhdistyksen tehtävä ja mikä vähemmän tärkeää toimintaa. (Loimu 2005, 204-207.)

3 KYLÄYHDISTYSTOIMINTA

3.1 Mitä kyläyhdistystoiminta on?

Suomessa on PRH:n mukaan 1670 rekisteröityä kyläyhdistystä, joiden nimessä on sana "kyläyhdistys". Päijät-Hämeessä näitä on 50. Erilaisia kylätoimintaan viittavia yhdistyksiä on kuitenkin monin kerroin enemmän. (PRH 2018.) Kylälle ei ole yksiselitteistä määritelmää. Alueen rajat voivat muodostua maarekisterin, koulupiirin, äänestysalueen, metsän, vesistön tai muun sellaisen asian perusteella. Kylä voi myös sijaita usean kunnan alueella. Kyläyhdistykset ovat alueen asukkaista tai sen lähialueella asuvista koostuvia yhteisöjä, joissa tehdään yleisesti vapaaehtoistyötä oman elinympäristön hyväksi. Kylätoiminta on kaikille avointa ja puoluepoliittisesti sitoutumatonta vapaaehtoistyötä. Monilla kylillä on pitkä historia, mutta nykyään kylä voi olla myös uusi maaseututaajama. Lisäksi kylissä on myös usein muita lukuisia yhdistyksiä, kuten maamies -, metsästys-, nuoris- ja urheiluseuroja. Kaikkien päämääränä on tavallisesti yhteisöllinen toiminta ja toiminnan kehittäminen. Kyläyhdistysten lisäksi Manner-Suomessa toimii maakunnallisia kyläyhdistyksiä, jotka toimivat alueensa kylätoimintayhteisöjen yhteisinä yhdistyksinä, kylä- ja asukastoiminnan edunvalvojina sekä kylälien yhteistyöeliminä. Leader -ryhmät ovat maaseudun kehittämissyhdistyksiä, jotka kehittävät maaseutua ja rahoittavat toimintaa. (Koskue 2015.)

Kylätoiminta syntyy vastauksena konkreettisiin tarpeisiin. Ihminen voi kokea, että ei pysty vaikuttamaan suureen kuvaan yhteiskunnan muutosten johdosta, mutta kylätoiminnalla voi saada vaikutusta omaan elinympäristöön. On tärkeää, että yksilö kokee kuuluvansa omaan kylään sekä yhteisöön ja tähän tarpeeseen vastaa yhdistystoiminta.

Samalla parannetaan omaa elinympäristöä ja kylän elinvoimaisuutta. Yhdistystoiminnassa täytyy muistaa erityisesti sen vapaaehtoisuus, ellei ole palkattuna henkilönä ja kyläyhdistyksissä harvoin näin on. Ketään ei voi velvoittaa toimintaan mukaan vaan on selviydyttävä niillä resursseilla, joita on. Toiminnan määrää itse käyttäjät niin kauan, kun toiminta on vapaaehtoista. Rahoittajien tullessa mukaan, niin itsemääräämisoikeus pienenee. Yhdistysten päämääränä on kuitenkin oltava yhteistyö muiden kanssa aina päättäviin tahoihin asti. Toiminta ei ole näkyvää esille tuloa, jos kukaan ei tiedä mitä yhdistys tekee eikä osaa sinne hakeutua vapaaehtoiseksi.

Kyläyhdistyksen ainut peruseriaate on demokratia. Toiminta perustuu jäsenten aktiivisuuteen ja huonolla johtamisella ei ole jäseniäkään tekemässä toimintaa. Yksilö jäsenenä haluaa myös vaikuttamisen kokemuksen ja tunteen yhteisöllisyydestä, jotta hän haluaa olla mukana tekemässä palkatonta työtä oman asuin ympäristön eteen. Nykyään on niin paljon vaihtoehtoja, joten myös kyläyhdistykset kilpailevat ihmisten vapaa-ajasta. (Backa 2018.)

Vapaa-ajan asukkaat ovat osa kylien arkea etenkin kesäaikana, mutta heitä ei tyypillisesti ole pidetty kuuluvaksi osaksi kyläyhteisöä. Kuitenkin useat vapaa-ajan asukkaat ovat kiintyneenä jopa enemmän mökkikuntaansa kuin kaupunkikotiin. Lisäksi moni heistä omistaa metsää tai tekee työtä maaseudulta käsin jopa enemmän kuin paikalliset kylän asukkaat. Useilla paikkakunnilla ovat vapaa-ajan asukkaat iso voimavara paikallisten arjessa. Vapaa-ajan asukkaat eivät ole pelkästään passiivisia vapaa-ajan viettäjiä vaan voivat hyödyttää koko kylää monin tavoin uudenlaisilla ajatuksilla. Vapaa-ajan asukkailla on kuitenkin vielä vähän kanavia, joissa he tulevat kuulluksi paikallisten kanssa tasavertaisena.

Maaseudun kehittämisen näkökulmaan pitäisi tuoda esille vahvemmin vapaa-ajan asukkaat, koska monilla paikkakunnilla kirjoilla olevat vakituiset asukkaat eivät kerro totuutta kylän tilanteesta. On todettu, että maaseudun asukasluku on vähentynyt noin kolmanneksen 30 -vuoden aikana, mutta tässä pitää ottaa huomioon nykyisen elämäntyylin monipaikkaisuus. Maaseudun kylissä voi olla runsaastikin elämää, vaikka siellä

ei ole kirjoilla vakituisia asukkaita niin paljon. Noin viidenneksessä Suomen kuntia on vapaa-ajan asuntoja enemmän kuin vakituisesti asuttuja asuntoja. Kyläyhdistysten toiminnan jatkuvuutta voitaisiin turvata monissa paikoissa ottamalla vapaa-ajan asukkaat enemmän mukaan toimintaan. (Pitkänen, Hiltunen, Adamiak, Furman, Hall, Hannonen, Kietäväinen, Paloniemi, Rinne, Strandell, Tuulentie, Vepsäläinen & Åkerlund 2015, 151-153.)

3.2 Kyläyhdistysten yhteistyö eri toimijoiden kanssa

Suomen Kylät ry toimii edistääkseen kylien kehittämistä. Jäsenjärjestöjä on noin 130 sisältäen mm. Leader -ryhmät, maakunnalliset kyläyhdistykset, maakuntaliittoa sekä kylä -ja kaupunginosayhdistyksiä. Suomen Kylät ry toimii yhteistyössä eduskunnan, eri ministeriöiden ja virastojen, keskusjärjestöjen sekä Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän kanssa. Työtä tehdään kylien ja asukas yhteisöjen elinvoimaisuuden edistämiseksi ja vahvistetaan niiden vaikutusmahdollisuuksia. Työssä huomioidaan asukkaiden lisäksi vapaa-ajan asukkaat, jotta kaikilla olisi edellytykset hyvään ympäristöön, riittäviin palveluihin ja toimeentuloon. Suomen Kylät ry neuvoo useissa asioissa ja materiaalia on myös vapaasti käytettävissä verkkosivuilla kyläyhdistyksille (Suomen Kylät 2018b.)

KYT:n (Keski-Suomen yhteisöjen tuki) mukaan aktiivinen kansalaistoiminta on maakunnan sydän. Kuntien, maakunnan ja järjestöjen kaikkien yhteinen tavoite on ihmisten hyvinvointi. Järjestöt luovat elinvoimaa sekä yhteisöllisyyttä ja ihminen saa osallisuuden kokemuksen riippumatta siitä onko järjestö pieni vai suuri. Kaiken kokoisia toimijoita tarvitaan. Lisäksi yhdistystoiminnalla voidaan vahvistaa paikallisidentiteettiä. Kaikki tämä tuo hyvää koko alueelle pienentyneinä kuluina julkiselle taloudelle. Maakuntien tärkeä rooli on luoda hyvät puitteet kansalaistoiminnalle. Osallisuuden kokemus ja yksilön vaikuttamismahdollisuudet tuovat tuloksia jokaiselle sektorille. Todennäköisesti keväällä 2019 käytävissä maakuntavaaleissa järjestöt tulevat ottamaan vahvaa roolia. Maakuntaudistuksessa yhdistystoiminta nähdään uutena mahdollisuutena ja tavoiteltavana tapana toimia. Tämän hetken tietojen mukaan (elokuu

2018) maakuntavaalit käydään toukokuussa 2019 ja elokuussa 2019 valtuustot aloittavat. On kuitenkin mahdollista, että vaalit siirtyvät jälleen. (Yhdistystori 2018.) 1.1.2021 uudistus astuu voimaan ja palvelujen järjestämistä vastuu ja muut tehtävät siirtyvät maakunnille. (Päijät-Hämeen liitto 2018).

Kuntalaiset voivat edistää tärkeinä pitämiään asioita yhdistysten kautta ja kuntien tehtävä on tarjota puitteet toiminnalle. Myös neljännen sektorin toiminta on tullut mukaan kuntien arkeen. Kuntalaisten osallisuus ja vaikuttaminen on monimuotoista, jossa yksi hyvä kanava on toimia yhdistyksessä yhteistyössä kunnan kanssa. Tulevaisuuden kunnan peruselementit koostuvat eri ikäisten yhteisöllisestä toiminnasta sekä kevyemmistä vaikutusmahdollisuuksista omaan ympäristöön. Kunnan kanssa vuoropuhelu tulee olla helposti saavutettavissa jokaiselle. On koko kunnan etu, että kuntalaisilla on monenlaisia vaikutusmahdollisuuksia omaan elinympäristöön. Tyytyväiset kuntalaiset lisäävät koko kunnan hyvinvointia.

Kuntalaiset ovat parhaita kokemusasiantuntijoita palvelujen kehittämisessä. Hyvä kunta osallistaa ihmiset tilaisuuksiin, jossa palvelumuotoilua voidaan tehdä. Tämän lisäksi asiakaspalautteen kerääminen ja mittaaminen antaa arvokasta tietoa kunnalle mitä kuntalaiset haluavat. Kuntalaisille voidaan pitää myös monenlaisia ajatuspajoja. Samaan tapaan yhdistykset voivat osallistua toimintaan. Kunnan tulee osallistaa kolmas - ja neljäs sektori, koska nämä tukevat kaikkien hyvinvointia pitkässä juoksussa. Osallisuus ja yhteisöllisyyden tunne ovat yksilölle iso voimavara ja tällä tavoin kunta tekee ennaltaehkäisevää työtä. Järjestöillä on valtava rooli ennaltaehkäisevässä työssä ja kaikki tämä tekee hyvää kunnan taloudelle, kun raskaat korjaavat toimenpiteet vähenevät. Perinteisillä ja yhteisöllisillä keinoilla on aitoja vaikutusmahdollisuuksia. Yhdistyksissä tehtävä vapaaehtoistyö on erittäin vaikuttava muoto yhteiskunnassa. (Salinen, Majoinen & Seppälä 2017, 12-13, 41-42.)

4 VAIKUTTAVUUDEN ARVIOINTI

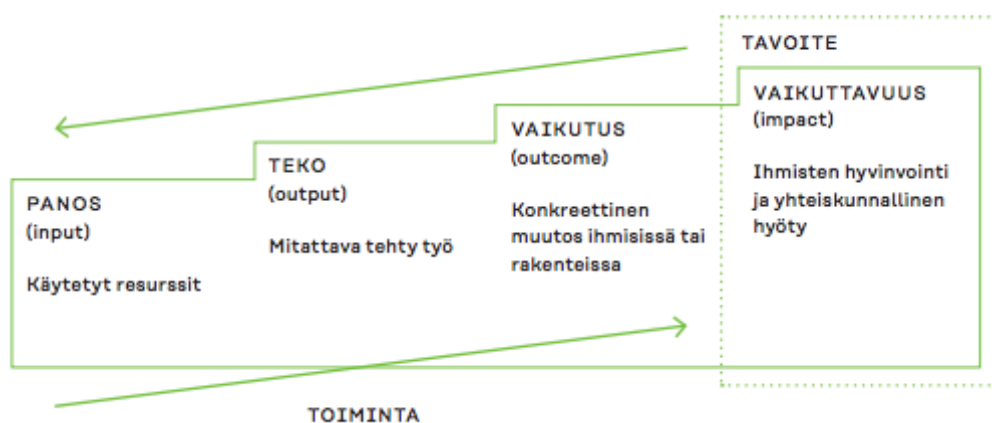
Vaikuttavuuden arviointi on suhteellisen tuore ajatus järjestötyön maailmassa. Siihen on kuitenkin alettu yhä enemmän kiinnittämään huomiota ja siitä voi tehdä luonnollisen osan yhdistyksen arkea. Oman toiminnan vaikuttavuutta on helpompi lähteä arvioimaan, kun tietää mistä on kyse ja hallitsee keskeiset käsitteet. Kyläyhdistyksen toiminnassa vaikuttavuutta voidaan arvioida seuraavien kysymysten avulla: miksi tehdään, mitä tehdään ja kenelle tehdään?

Vaikuttavuutta voidaan arvioida sen kautta pieneneekö tarve, kun tietyt toimenpiteet toteutuvat. Esimerkiksi, kun osallistetaan yksilö kyläyhdistykseen vapaaehtoiseksi ja annetaan hänelle mahdollisuus vaikuttaa toimintaan, niin estetäänkö esimerkiksi syrjäytymistä tai yksinäisyyttä tällä tavoin. Toimenpiteitä on yhtä paljon, kuin ihmisiä. Kyläläiset itse tietävät mikä on tarve, joskus vain puuttuu se toteuttaja ja määrätietoinen prosessin johtaminen. Jos tavoite saavutetaan, niin työllä on ollut jo vaikuttava merkitys ainakin yhden ihmisen elämään.

Vapaaehtoistyö on usein vaikuttavaa ja merkityksellistä toimintaa sekä tekijälle itselle että tekemisen kohteena olevalle. Molemmat saavat toiminnasta jotakin itselle merkityksellistä. Vaikuttavuuden lähtökohtana on se, että yhdistys suunnittelee asiat hyvin ja tietävät itse mitä tarjoavat, kenelle, miksi ja miten tavoitteet saavutetaan. Kun tavoitteisiin on päästy, niin pystytään arvioimaan omaa toimintaa millaisia tuloksia on saavutettu. Vaikuttavuutta voidaan arvioida sekä laadullisin että määrällisin menetelmin. Perinteisesti määrällisiä indikaattoreita on käytetty mittaamaan tuloksia, mutta nykyään laadullisen mittaamisen tärkeys on myös ymmärretty. Vaikuttavuudesta viestiminen on tärkeää, jotta muutkin tietävät mitä on tehty ja tunnettuus lisääntyy yhdistykselle. (Tykkyläinen 2018.) Itselle ja julkisuudessa tulee olla rehellinen, myös epäonnistumisista voi kertoa tarinan muodossa. Viestintä on tärkeää, koska silloin yhdistys on helposti lähestyttävä ja avoimen tuntuinen. Kokemukset ovat toki subjektiivisia, mutta jokainen positiivinen asia on tuottanut vaikuttavuutta. Läpinäkyvä viestintä luo positiivista kuvaa.

Vapaaehtoisille itselle vaikuttavuuden tulokset auttavat luomaan onnistumisen kokemuksia. Vapaaehtoistyö on eurooppalaisten tutkimusten mukaan usein näkymättömäksi jäävää toimintaa, jonka vaikuttavuutta ei ole tutkittu. Hyötyjen mittaaminen nostaa työn arvostusta, kun voidaan todentaa vaikutuksia. Oli ne sitten pieniä tai suuria. Ei tarvitse aina lähteä yhteiskunnallisesta vaikuttavuudesta, vaan yksilötasoinen vaikuttavuus on myös erittäin tärkeää yhdistystasolla. (Opintokeskus Sivis 2018.)

Asiaa voidaan lähestyä kahdesta eri näkökulmasta ja molemmat näistä sopivat hyvin yhdistystoimintaan. On kehitetty yhteiskunnallinen tai sosiaalinen jalan -ja kädenjälki, joka on sukua hiilijalanjäljelle. Jalanjäljellä tarkoitetaan toiminnan aikana sivutuotteenä syntyneitä positiivisia vaikutuksia. Kädenjäljellä tarkoitetaan sitä mitä syntyy toiminnan tuloksena. Vaikuttavuuden seuraamisen näkökulmasta oikea tapa on kädenjälki -menetelmän käyttäminen, koska sillä tähdätään suoraan tavoitteisiin eikä toiminnan aikana syntyneisiin sivuvaikutuksiin. Kädenjäljen avulla voidaan todeta miten sosiaalinen -ja yhteiskunnallinen vaikuttavuus näkyy. Viestinnässä kannattaa käyttää selkokielisiä ja konkreettisia esimerkkejä. Vaikuttavuuden arvioinnissa korostuu yhteistyö. Yhteisön vaikuttavuutta lisää hyvä tarina, joka lisää ihmisten mielenkiintoa ja samalla viestitään vaikuttavuudesta suunnitelmallisesti.

Kuva 2: Vaikutusketju. Lähde: The iooi method, Bertelsmann Stiftung, muokattu Sit-rassa (2017).

Vaikuttavuus (impact) kuvaa yhteiskunnallista myönteistä kehitystä eli sitä mitä hyötyä asiasta on yhteiskunnalle. Hyöty voi liittyä terveyteen, hyvinvointiin sekä yhteisön elinvoimaan. Yhteiskunnallinen vaikuttavuus syntyy keskimäärin 3-6 vuoden aikavälillä. Tähän tarvitaan yksilöiden ja yhteiskunnan suurempia muutoksia, jotta vaikuttavuus voidaan todentaa. Vaikuttavuuslähtöisen toiminnan tarkoitus on synnyttää konkreettisia muutoksia, josta saadaan yhteiskunnallista hyötyä.

Vaikutus (outcome) tarkoittaa sitä mitä konkreettisia muutoksia ihmisissä tai rakenteissa on havaittu.

Teko (output) liittyy mitattavaan tehtyyn työhön. Ennen kuin saadaan aikaiseksi konkreettisia muutoksia ihmisissä ja yhteiskunnan rakenteissa, niin pitää tunnistaa ja segmentoida kohderyhmä, johon halutaan vaikuttaa. Hyvä suunnittelu auttaa saavuttamaan tavoitteet. Vaikuttavuuslähtöinen toiminta perustuu kokeilevalle kulttuurille. Toimivia tekoja kehitetään lisää ja toimimattomista osista luovutaan.

Panos (input) tarkoittaa käytettyjä resursseja. Resurssit kannattaa miettiä laajasti ja ne voivat sisältää työn, budjetin, ajan, osaamisen, ideat ja verkoston. (Heliskoski, Humala, Kopola, Tonteri, Tykkyläinen 2018, 4-6.)

Vaikuttavuutta rakentaessa ensin pitää tietää tarve ja sen yhteiskunnallinen merkitys. Tämän jälkeen määritellään muutostavoite, jossa tuodaan esille seuraavat asiat: miksi, kuinka laaja, kenelle ja missä ajassa se toteutetaan. Seuraavaksi luodaan asioille toimintamalli, jotta tavoitteisiin voidaan päästä ja mietitään käytettävissä olevat resurssit. Näiden jälkeen tulee teot ja tulokset. Tuloksia voidaan arvioida määrällisin ja laadullisin menetelmin. Määrälliset indikaattorit kertovat kuinka paljon on tavoitettu ihmisiä ja paljon on ollut tapahtumia tai tekoja. Laadullisiin indikaattoreihin kuuluu se miten tyytyväisiä ja aktiivisia ihmiset ovat olleet toimintaan ja miten siihen on sitouduttu. Lopuksi voidaan lähteä arvioimaan tapahtuneita muutoksia mitä ihmisten toiminnassa ja hyvinvoinnissa on tapahtunut. Tässä voidaan huomioida sekä välilliset

että välittömät vaikutukset. Lopuksi saadaan tietoa asioiden todellisesta vaikuttavuudesta, miten muutokset ovat levinneet isompaan kontekstiin yhteisöissä ja yhteiskunnassa. (Tykkyläinen 2017.) Luotettavan vaikuttavuuden mittaamisen haasteena on laadullinen tutkimus, jonka tulokset voivat vaihdella riippuen siitä millä mielellä ihmiset ovat. Välillä on positiivisia ajatuksia ja välillä ilmapiiri voi olla negatiivinen. Vaikuttavuuden arviointia on syytä tehdä tarpeeksi usein, jotta saadaan paremmin ja luotettavammin tietoa asioista. (Opintokeskus Sivis 2018.)

5 MAASEUTU – KYLÄTOIMINNAN SYNTY JA KEHITYS

5.1 Kyläyhdistystoiminnan historia

Maaseudun rajausta on haastavaa, koska asiaa voidaan tarkastella lukuisten ominaisuuksien kautta. Myöskin kaupunkien ja maaseudun vastakkainasettelu on turhaa. Molemmat tarvitsevat toisiaan. Rajoja on hälventänyt se, että ihmiset yhä useammin haluavat asua maaseudun ja kaupungin välimaastossa. Ei olla kaupunkialueella, mutta ei myöskään haluta syrjäiseen paikkaan. Tähän on tullut välimuoto, jossa on rakennettu maaseutumaiseen ympäristöön omakotitaloalueita.

1980- ja 1990 -lukujen maaseutupolitiikka muuttui ja pelkkään maanviljelyyn ei voitu tukeutua, joka oli alkanut vähentyä. Elinvoimaisuuden näkökulmaan otettiin mukaan myös pienteollisuus, palveluyrittäminen sekä muu ihmisten moninainen toiminta. Hallinnossa ja tutkimuksessa otettiin käyttöön kolmijako, joka oli kehittämistoiminnan apuväline. Maaseutu jaettiin ydinmaaseutuun, syrjäiseen tai harvaan asuttuun maaseutuun sekä kaupunkien läheiseen maaseutuun. (Henttinen 2009, 14-17.)

1970-luvun alkupuolella talouskasvun pysähtyessä maaseudulla väki väheni. Ensimmäistä kertaa kaupunkien asukasluku ylitti maaseudun väkiluvun. Maaseutua kuitenkin alettiin arvostaa ja hyvinvointi levisi yhteiskunnassa tasaisesti. Yrittäjyyteen alettiin myös kannustaa ja asenne muuttui sallivammaksi. Asiat alkoivat taas asettautua ja maaseudulla heräsi toiveikkuus, joka synnytti yhteisöjä ja niiden kautta kylätoimintaa.

Perinteiset kyläyhteisöt olivat hajonneet muuttoliikkeen seurauksena ja ihmisten arki alkoi pirstaloitua. Perinteisiin kyläyhteisöihin kuului esimerkiksi pienviljelijäyhdistykset, nuorisoseurat, maamiesseurat, urheiluseurat ja osuuskunnat. Yhteisöjen iltamat alkoivat hiipua ja tilalle tuli lukuisia uusia ajanviettopaikoja, jotka yhtenäistyivät kaupunkilaisten kanssa. Yksi näistä oli televisio ja taajamien illanviettopaikat. Palveluita alettiin myös keskittää kuntakeskuksiin, jolloin alkoi kylien palvelujen alasajo. Samalla perheiden keskinäiset suhteet alkoivat hiipua ja asioita siirrettiin kodin ulkopuolelle. Tilalle tuli mm. työmarkkinajärjestöt säätelemään työelämää ja ikääntyneet vanhemmat hoidettiin kunnan laitoksissa. Tuli tunne, että oman kylän oikeudet alkoivat olla vähäisiä ja päätökset tehtiin muualla, kuten kaupungeissa. Oli meneillään teollisen yhteiskunnan murros. Oman paikallisen kulttuurin syrjäytti ns. yleiskulttuuri ja asioita alettiin keskittää voimakkaasti, kun kaupungistuminen alkoi.

Kylien toimintaa oli aluksi monenlaista. Osa oli jopa kuntien perustamia, mutta ne eivät ajaneet asiaansa, koska kunta oli itse valinnut henkilöt näihin eikä asukkaat itse. Toimintaa oli myös mm. Osuuspankeilla, jotka kutsuivat koolle kyläkokouksen. Alkuvaiheessa apuna oli erilaiset kouluttajat kuten työväenopisto. Useimmat kylätoimikunnat jatkoivat kuitenkin avoimena vailla erityisiä sääntöjä. Alettiin tehdä kyläkierroksia, kun kylätutkimuksen ja kunnallishallinnon tavoitteita alettiin sovittaa yhteen. Tavoitteena oli tehdä yhteistyötä ja luoda hyvät puitteet omatoimiselle tekemiselle, mutta käytännössä kunnat unohtivat usein kylätoimikunnat. Kunnat myönsivät kyllä rahoitusta talkootyöhön, mutta ristiriitoja oli päättäjien ja asukkaiden välillä. Ihmiset kokivat, että asiat keskitetään uuteen teolliseen yhteiskuntaan ja maaseudut autioituvat sekä jäävät yksin.

Kyläyhdistysten pätehtävä olikin usein taistella autioitumista vastaan. Haasteena oli ratkaista suuria kysymyksiä mm. toimeentulon, palveluiden, liikkumisen ja vapaaajan suhteen. Yhteiskunta eli suurta teollista murrosta. Vapaaehtoistyö oli ollut maaseudulla aina luonnollista ja nyt järjestäytyneet kylätoimikunnat jatkoivat tätä perinnettä. Yleisempiä saavutuksia konkreettisesti olivat liikuntapaikkojen ja kylätalojen kunnostus sekä rakentaminen. Toimintaan kuului myös vahvasti kylää elävöittävä ta-

pahtumat. Keskeisimpinä tehtävinä ei kuitenkaan pidetty elinkeinoelämän kehittämistä. Asiaan kuitenkin havahduttiin, että työpaikkoja sekä yhteishenkeä tarvitaan, jotta voidaan turvata asuminen kylillä. Esimerkiksi Kauhajoen Nummijärvellä sosiaalinen yhdessäolo saatiin yhdistettyä elinkeinojen kehittämiseen. Juhannusjuhlien tuotolla oli hankittu maatalouskoneita ja rakennettu kylätalo. (mt., 31-36.)

Taloudellinen kasvu alkoi uudelleen 1980 -luvulla ja kylätoiminnan hyötyjä ei nähty laajemmin. Toiminta ei kiinnittynyt kuntasuunnitteluun sillä tavalla kuin 1970 -luvulla oli ajateltu. Asiat kuitenkin näyttivät siltä, että maaseutu oli elpymässä kylien toiminnan ansiosta, mutta tästä ei ollut mitään virallisia tutkimusraportteja. Vuonna 1984 julkaistiin Karjalan tutkimuslaitoksen yhteiskuntatieteilijöiden raportti 10 -vuotta aikaisemmin tutkituista kylistä. Toimintatavat olivat vakiintuneita ja uusia kylätoimikuntia perustettiin, mutta suosio oli hiipunut alun voimakkaan innostuksen jälkeen. Vireissä kylätoimintaa harjoittavissa kunnissa perustettiin myös yhteistyöelimiä eli kylien neuvostoja. Yksi näistä oli Päijät-Hämeen Hartolassa. Sen toiminta alkoi aktiivisesti ja se organisoi mm. valtakunnallisia kylätoimintapäiviä vuonna 1986. 1980 -luvulla alettiin vaatia kylätoimikunnille suurempaa arvostusta valtakunnan ja maakuntien päättäjien keskuudessa. Kyläaktiivit koko maassa alkoivat organisoitua ja verkostoitua, jotta saatiin yhdistettyä voimia. Valtakunnallinen kyläasiain neuvottelukunta perustettiin vuonna 1982. Se teki tunnetummaksi kylätoimintaa etenkin maaseudulla, järjesti tapahtumia ja valitsi vuoden kylän.

Valoisia näkymiä maaseudulla loi 1980 -luvun talouskasvu ja orastava tietoyhteiskunta, joka tarjosi uusia mahdollisuuksia menetettyjen työpaikkojen tilalle. Työ ei kuitenkaan ollut helppo, koska työpaikkoja menetettiin paljon enemmän mitä saatiin luotua tilalle. Professori Hautamäki (Kylätutkimus 76) valisti, että kaikkien toimijoiden tulee tehdä yhteistyötä elinvoimaisuuden lisäämiseksi. Kylät eivät pysyneet elinvoimaisena puolustamalla vain paikallisia palveluja, kuten kauppaa. Piti alkaa huolehtia aidosti elinkeinosta ja ympäristöstä, jotta ihmisillä olisi mahdollisuus tulla toimeen kylissä eivätkä he muuttaisi kaupunkeihin. Pitkään tapahtui omien voimavarojen laiminlyöntiä ja odotettiin, että ulkopuolelta tulisi uusia yrittäjiä elävöittämään kyliä. Hitaasti

1980 -luvun aikana palautettiin usko omaan tekemiseen ja voimia alettiin yhdistää jälleen. Kyläyhteisöillä oli iso merkitys koko kylän vetovoimaisuuteen ja usein yrittäjät olivat samoja henkilöitä, kuin kylätoimikunnassa toimivat henkilöt. Kylätoimikunnat mm. korjasivat yrittäjille tiloja käyttöön. Samaan aikaan osuustoimintaa heräteltiin uudelleen, joka on verkostomaista yrittäjyyttä.

1980 -luvun lopulla ja 1990 -luvulle tultaessa kylätoiminta alkoi jälleen osoittaa laantumisen merkkejä. Ajateltiin, että miten kylät voisivat ilman varallisuutta onnistua tehtävässä mihin kunnatkaan eivät ole pystyneet. Huomattiin, että kylätoiminta ei ollut lunastanut paikkaansa yhteiskunnassa ja toiminnalla ei ollut selkeitä suunnitelmia eikä kirkasta ajatusta. Toimintaa luonnehdittiin ”näpertelyksi”. Siitä puuttui yhteiskunnallinen näkemys mitä halutaan oikeasti tehdä ja selkeät kehykset toiminnalle. Kylätoimikunnat eivät olleet enää maatalouden puolesta puhujia sen hiipumisen vuoksi, mutta eivät myöskään ottaneet aktiivista kansalaistoiminnan roolia. Kritisoitiin esimerkiksi, että toiminta ei ole tarpeeksi ammattimaista, kouluttautumista ei toteutettu, kyläsuunnitelmia ei tehty eikä kehitetty elinkeinoja. Kritiikkiä on aiheuttanut se, että kylissä ei ratkaistu ongelmia ja haluttu osallistua suunnitelmallisesti yhteiskunnan kehittämiseen. Lisäksi koettiin, että kylätoiminta oli keskittynyt tapahtumiin ja niistä oli tullut ”marttakerhoja”. 1980 -luvulla jo kuitenkin ymmärrettiin, että haasteet ovat liian isoja. Pelkät talkoot eivät riitä vaan tarvitaan myös suunnittelijoita ja kehittäjiä. Ongelmat eivät ratkea paikallisesti vaan mukaan tarvitaan useita eri toimijoita koko yhteiskunnasta. Maaseutu tarvitsee kaupunkia ja kaupunki maaseutua, asiat ratkeavat yhteistyöllä. (mt., 36-38.

5.2 Maaseudun elinvoimaisuuden muutokset

Asukastyytyväisyyteen vaikuttaa koko ympäristö. Yksilön ja perheen on vaikea asua alueella, jossa peruspalvelut puuttuvat ja lasten koulumatkat ovat hankalia. Samalla katoaa työpaikat esimerkiksi koulun henkilökunnalta ja tyhjille jää kiinteistöjä. Oltiin tultu aikaan, jossa täytyi hyväksyä erilaiset elinkeinon muodot ja se, että monet käyvät työssä kaupungeissa, mutta asuvat maaseudulla. Yhteisön rakenne on muuttunut ja

moninaistunut. Hyväksymällä tämän kylä voi säilyttää elinvoimaisuuden ja tilalle tulee uusia vetovoimaisia tekijöitä, kuten matkailuyrittäjäyys. Kylätoiminnalla on pitkät perinteet, mutta se on muuttanut eri vuosikymmenillä muotoaan ja voimien yhdistäminen on parantanut toimintaa. Kylien täytyy pysyä mukana yhteiskunnan muutoksessa, jossa rakennemuutos on nopeaa. Perinteisen maatalouden rinnalle on syntynyt tietoyhteiskunta.

Teollisuuden ajan kasvatus -ja koulutus painotti sitä, että tehdään perinteistä työtä ja tietoyhteiskunta on siirtänyt painotusta enemmän yksilön omaan elämänhallintaan ja sopeutumiseen muuttuvaan yhteiskuntaan. Maaseudun nuoret lähtevät opiskelemaan pääsääntöisesti kaupunkiin ja useat jäävät sinne, ellei kotiseudulla ole tarjota mielenkiintoisia asioita. Verkostot kasvattavat henkistä pääomaa ja yhteistyöllä on voimaa. Ei ole tarkoituksenmukaista globaalissa maailmassa jäädä omaan ympäristöön vaan asioita on hyvä tarkastella useasta eri näkökulmasta. Kaupunkien ja maaseutujen yhteistyö on parhaimmillaan hedelmällistä. Tähän työhön tulee ottaa mukaan kaikki eri sektorit. Kyläyhdistysten tulee tehdä oma-aloitteisesti suunnitelmallista ja pitkäjänteistä työtä, niin se voi parhaimmillaan johtaa elinvoimaisiin kyliin, joista on lukuisia esimerkkejä Suomessa. Tavoitteena on, että asukkaat itse tekevät, koska tietävät parhaiten mitä alue tarvitsee. Kuitenkin pitää muistaa, että emme voi tukeutua maaseudun romantiikkaan enää vaan pysyä muutoksessa mukana. (mt. 2009, 48-51.)

Valtio ja kunnat alkoivat 1990- ja 2000 -luvulla vetäytyä syrjäseuduilta ja asukkaat joutuivat entistä enemmän kehittämään tilalle kansalaistoiminnan eri muotoja. Esimerkiksi SPR paikkasi syrjäseutujen elinoloja järjestämällä koulutuksia, joissa opittiin auttamaan toinen toisiaan sen jälkeen kuin kunnat olivat lakkauttaneet peruspalveluja ja ne vietiin yhä kauemmaksi kasvukeskuksiin. Kansalaiset olivat tottuneet aiemmin, että hyvinvointivaltio kantaa, mutta suunta kääntyi. Jäätiin omien yhteisöjen varaan yhä enemmän.

1990 -luvun laman jälkeen ratkaisuksi nähtiin, että yritykset kannattelevat maaseudun asukkaita, mutta väestöpohja ei tähän riittänyt. 1980 -luvulla vielä vapaaehtoistyö ei

ollut vahva sektori vaan luotettiin julkiseen -ja yksityiseen sektoriin nousukaudella. 1990 -luvulle tullessa kuitenkin alettiin ymmärtää, että jotakin on tehtävä. Ensimmäinen ja toinen sektori eivät riitä kantamaan maaseudun asukkaita. Alkoi uusi tuleminen kolmannelle sektorille ja palkattiin kyläavustajia. Näin saatiin työtä ihmisille ja apua tarvitsijoille. Lisääntynyt työttömyys ja julkisen vallan heikkeneminen nostivat kolmannen sektorin vaikutusvaltaa. Uskottiin, että omatoimisuudella saadaan aikaiseksi merkittäviä säästöjä ja alettiin sitouttaa myös työttömiä mm. kylätoimintaan. Jo vuonna 1993 Matti Mäki osoitti selvityksissään, että kuntien antama tuki viisinkertaistuu seurojen ja kylien omatoimisesti toteuttamissa investoinneissa.

Vapaaehtoistyöntekijät kuitenkin närkästyivät, että kuntien toimintoja ei voida paikata heidän työpanoksellaan, joka perustuu vapaaehtoisuuteen eikä ongelmien korjaamiseen säännöllisesti. Piti yhdistää kaikkien sektoreiden voimat, jotta mikään ei kuormitu liikaa ja tehtäviä voitaisiin jakaa. Esimerkkinä tästä on ollut vuonna 1989 Peräseinäjoen kunnan työllisyysvaroin palkatut kyläavustajat. Näin vapaaehtoisvoimin toimivat kyläyhdistykset saivat palkatun työntekijän hoitamaan kuntalaisten palveluja. Kyläavustajat olivat nopeasti saatavilla ja hoitivat esimerkiksi kyläläisten lapsia. Yhdistykset myös antoivat työpaikkoja työttömille, joiden oli muuten vaikea työllistyä ja tähän sai työllistämistukea.

Vuonna 1998 Pertti Rannikko kirjoitti Sivakan kylästä, että aikaan kuului pysyvä tilapäisyys. Työtä ei riittänyt Sivakan tapaisissa syrjäkylissä kaikille. Työttömyyskorvausta voitiin pitää jo silloin kansalaispalkan tapaisena vastikkeena. Maalla kyllä riitti paljon työtä, mutta niistä ei saanut palkkaa. Vapaaehtoistyössä ja luonnossa liikkumisessa vain taivas on rajana, mutta rahoittajat puuttuivat. Tällöin ainut toimeentulo oli osalla väestöä työttömyyskorvaus. 1990 -luvulla kansalaistoiminta alkoi onnistua paremmin ja kunnat luovuttivat yhdistyksille enemmän mm. liikuntapaikkojen hoitoon liittyviä tehtäviä. Osa ihmisistä sai harrastuksesta myös elinkeinon. Yhdistyksissä työskentelemissä hämärtyi työn -ja vapaa-ajan raja, korvaus oli pientä ja toiminta yrittäjämäistä. (mt. 2009, 58-63.)

1990 -luvun laman jälkeen kolmas sektori alkoi saamaan todellista huomioita ja alettiin nähdä, että kaikki eri sektorit voivat toimia hyvässä yhteistyössä tukien toistensa toimintoja. Maaseutupolitiikkaa oli tehty 1980 -luvulta saakka, mutta sen merkitys korostui vasta 1990 -luvun aikana. Todellinen maaseutupolitiikan läpimurto tapahtui vuonna 1988 “Elävä maaseutu” -teemalla, kun perustettiin kampanjatoimikunta työryhmineen. Sisäasianministeriö vastasi toteutuksesta. Tähän otettiin mukaan myös vapaaehtoisjärjestöt. Kampanjassa oli mukana satoja ihmisiä ympäri Suomea, mutta median osalta se sai lähinnä huvittuneen vastaanoton. Tämän lisäksi perustettiin vielä myötätuulella erityinen maaseudun kehittämisprojekti. Sen tavoitteena oli edistää paikallista toimintaa tähyillen kuntiin, kyliin ja yrittäjiin. Projektin seurauksena tehtiin vuosina 1990-1992 valtakunnallinen kyläavustajakokeilu ja kokeiltiin sen toimivuutta sekä mitä asioita se vaatisi toimiakseen. Haluttiin paikata katoavia palveluja ja ottaa entistä enemmän kolmas sektori mukaan kuntien toimintaan.

Suomen ensimmäinen valtakunnallinen maaseutuohjelma valmistui 1991. Tässä ensimmäistä kertaa tarkasteltiin maaseutua irrallaan maataloudesta. Maatalous oli aidosti muuttunut vain yhdeksi maaseudun elinkeinoksi eikä se enää hallinnut kokonaisuutta. Arvostusta saivat uudenlaiset asiat ja verkostoitumista alettiin arvostaa enemmän. Myös naiset alkoivat siirtyä kodinhoidosta palkkatyöhön tai yrittäjyyteen. (mt., 66-73.)

5.3 Uudistunut kyläyhdistystoiminta

Uusi kylätoiminta alkoi olemaan ammattimaisempaa ja sitä ohjattiin viranomaisten taholta, koska piti siirtyä vaativampiin asioihin kuin paikallisten konkreettisten asioiden hoitamiseen. Vaati jo huomattavasti enemmän osaamista toimia yhteistyössä eri tahojen kanssa, rekisteröidä yhdistys ja suunnitella toimintaa. Aiemmin oli keskitytty enemmän konkreettiseen työhön kuten liikuntapaikan hoitoon. Hannu Katajamäki kirjoitti vuonna 1991, että pienet toimenpiteet kylien sisällä eivät ratkaise todellisia au-
titoituvan maaseudun haasteita. Rakennemuutos näkyi niin, että kylään on jäänyt

enemmän ikääntyneitä kuin nuoria. Myös naiset ovat muuttaneet enemmän kaupunkiin kuin miehet. Useat työikäisetkin ovat kokeneet työttömyyden rakennemuutoksen takia. Vuonna 1993 Paltamossa ehdotettiin, että talkootyöllä voidaan paikata kadonneita palveluita, mutta työvoimatoimisto tätä ei hyväksynyt, koska vapaaehtoisuutta ei voi tehdä työttömyyspäivärahan turvin. Vuonna 1998 Valtimon kunta teki aloitteen kansalaistyöstä, mutta keskushallinnossa tämä ei edennyt. Kansanedustaja teki myös aloitteen, että perusturvan avulla voitaisiin tehdä maaseudulla vapaaehtoisuutta, mutta esitys kaatui poliittisen tahdon puutteesta.

Kylätoimikunnille suunnitelmallinen työ oli uutta vielä 1990-luvullakin ja alettiin kouluttaa toimijoita kyläsuunnitelmien tekoon. Edelleen oli paljon epävirallista kylätoimintaa, mutta yhä enemmän alettiin perustaa virallisia rekisteröityjä yhdistyksiä tietoisuuden lisääntymisen myötävaikutuksesta. Korkeakoulut olivat mukana ohjaamassa toimintaa.

1997 perustettiin Suomen Kylätoiminta ry (nyk. Suomen Kylät ry) ja sen jäseniksi liitettiin lähes kaikki valtakunnallista maaseudun kehittämistyötä tekevät järjestöt. Uutta pelättiin useissa kylissä ja muutosvastarintaa myös esiintyi. Koettiin, että ulkopuoliset koulutetut ihmiset tulevat rikkomaan maaseudun idyllin ja toiminta on kovien arvojen mukaista. Kyläyhdistysten järjestäytyminen ja selkeytyminen olivat nähtävissä 2000-luvun alussa. Oli rakennettu kyläasiamiesjärjestelmä ja asioista alettiin kantaa vastuuta. Kylien maakunnallisia ja valtakunnallisia verkostoja rakennettiin, koska kylä omana yksikkönään oli liian pieni ponnistelemaan isojen asioiden eteen. Vuodesta 2003 lähtien Suomen Kylät ry on saanut valtionapua. Kylätoiminta oli noussut kansalliselta pohjalta ja vasta valmistauduttaessa EU-aikaan se alkoi saada konkreettista rahoitusta. Leader -ohjelmat toivat maaseudun paikallisen kehittämisen vakiintuneeseen maaseutupolitiikan käsitteistöön pysyvästi. Leader -ohjelman avulla kylät pääsivät itse suunnittelemaan mitä toimintoja he tarvitsevat omalla alueella. (mt., 178-187.)

6 KYLÄTOIMINTATUTKIMUKSEN HISTORIA

Yhteiskunnallista kylätutkimusta alettiin tehdä Pohjois-Karjalassa 1970 -luvun lopulla. Tutkimuksessa käsiteltiin Valtimon Sivakan ja Rasimäen kylien ankaraa muutosta. Maakunnassa levisi nopeasti asukkaiden omaehtoinen kylätoiminta. Kylien kehittämiseen havahduttiin vuosina 1976-1977, jolloin tehtiin seutukaavaliittojen haja-asutusalueiden rakennesuunnitelmia. Tässä kuitenkin kylä oli objekti ja asukkaat eivät itse osallistuneet suunnitteluun. Näiden kahden lisäksi aloitettiin aktiivinen toimintatutkimus, jota johti professori Lauri Hautamäki. Tämä Kylätutkimus 76 oli tärkeä alku kylätoiminnan laajenemiselle koko maahan. Ajatuksena oli, että ei kannata jäädä odottamaan julkisen vallan toimenpiteitä ja asukkaat itse tietävät parhaiten mitä omassa ympäristössä täytyy kehittää. Julkiselle vallalle kuitenkin oli jäänyt tehtäväksi tukea omaehtoista kylätoimintaa. Kylätoiminta oli todellinen vastaisku sille, että yhteiskunta alkoi kaupunkilaistumaan ja maaseutua uhkasi autioituminen, kun asioita alettiin keskittää taajamiin. Kylätoiminnassa otettiin valta takaisin kylälle eikä haluttu, että päättäjät kaupungeissa sanelevat ulkopuolelta mitä maaseudulla tulee tehdä. Kylätoiminta oli vastaisku passiivisuudelle, että maaseutu ei ole autioitumassa.

Kylätutkimuksen ansioista tieto alkoi levitä ja työhön saatiin mukaan Suomen kunnallisliiton ja yliopistojen tukea sekä erilaisia järjestöjä. Tavoitteena oli saattaa kylät maaseudun kehittämisen perusyksiköiksi kuntasuunnittelun kautta sekä edistää kylien järjestäytymistä. Työssä olivat itse asukkaat mukana ja ajatus ohjautui alhaalta ylöspäin. Maaseudun kyliä ei voinut kehittää samoilla metodeilla kuin kaupungeja.

Kylätutkimus 76 käynnistettiin yhdeksässä kunnassa lähes samanaikaisesti ja yksi näistä oli Päijät-Hämeen Padasjoen kunta. Kyläläiset saivat itse päättää kylätoimikunnan valitsemisesta ja lyhyen tähtäimen toimintasuunnitelmista. Kyläsuunnitelmia alettiin laatia opiskelijoiden haastattelujen pohjalta. Tavoitteena oli saada kylätoiminta heti alusta asti suunnitelmallisesti tehtyä ja haluttiin kouluttaa kyläläisiä toimimaan yhdistyksissään. Ensimmäiset kylätoimikunnat olivat kyläläisten omasta aloitteesta syntyneitä liikkeitä, joissa haluttiin esimerkiksi elävöittää aluetta tai ajaa vain

yhtä asiaa. Usein nämä olivat menestyksellisiä toimenpiteitä. Kylätutkimus 76 teki ansiokasta työtä. Vuonna 1977 Suomessa kylätoimikuntia oli noin 50 ja kymmenen vuotta myöhemmin jo 2200. Itä-Suomessa ja Lapissa toiminta käynnistyi voimakkaimmin. (Henttinen 2009, 31-36.)

Viimeisin laaja kylätoiminnan tutkimus on toteutettu Kylätoiminnan tila 2010 -hankkeessa, jossa tarkasteltiin toiminnan laajuutta, aktiivisuutta ja tavoitteita koko maassa. Tutkimus suoritettiin keväällä 2010. Vastauksia tuli 1086 ja vastausprosentti oli 29,2 %. Aineistoa kerättiin lähettämällä postikysely kaikille Suomessa toimiville kylätoimintaa harjoittaville yhteisöille. Kyselyssä on ollut myös mukana ei rekisteröityneet yhdistykset. Lomake postitettiin 3723 henkilölle. Osoitetiedot kerättiin kuntien ja kylien verkkosivuilta sekä kylien maakunnallisten yhteenliittymien kautta. Tutkimuksessa selvitettiin myös sitä, miten yhdistykset kokevat omat vaikutusmahdollisuudet ja miten kylätoiminta on muuttunut tai miten se tulee mahdollisesti muuttumaan. Tätä aiempi tutkimus oli tehty 1990 -luvun alussa (Laurila 1993).

Tutkimuksen raportoinnissa käytettiin nelipohjaista maaseututyypinjakoa: kaupungit, kaupunkien läheinen maaseutu, ydinmaaseutu ja harvaan asuttu maaseutu (Suomen maaseututyypit 2006). Eniten kehitysmahdollisuuksia on kaupunkien läheisellä maaseudulla. Ydinmaaseudun alueella on kuntakeskuksia ja kyliä, suuret keskukset ovat etäämpänä. Ydinmaaseutu painottuu Etelä- ja Länsi-Suomeen. Harvaan asutulla maaseudulla etäisyydet ovat pitkiä ja väestö on pienentynyt. Maakuntakohtaisia tulkintoja tehdessä on hyvä muistaa, että alueet ovat hyvin erilaisia ja erikokoisia. Näin ollen yhdistystenkin koko ja toiminta vaihtelevat. Vaihtelevuudet riippuvat etäisyyksistä, asukasmäärästä, ikärakenteesta sekä yleisestä toimintakulttuurista seudulla. Todettiin, että kylätoiminta on tärkeä osa kansalaistoimintaa ja vaikuttamista. Kyläyhdistysten lisäksi maaseudulla toimii mm. nuoriso -, maamies - ja metsästysseuroja.

Tyypillisin vapaaehtoistyöntekijä oli alueella pitkään asunut 50-60 -vuotias. Alle 35-vuotiaita vastaajista oli vain 5 %. Nuoria oli eniten toiminnassa mukana ydinmaaseudulla. Eniten naisia toimijoissa oli kaupungin läheisellä maaseudulla, joita oli 60 %.

Harvaan asutulla maaseudulla naisia ja miehiä oli ollut yhtä paljon toimijoissa. Suurimmalla osalla yhdistyksen alueella oli väestömäärä alle 500 henkeä (kolmella neljästä). Yli tuhannen asukkaat yhteisöt olivat harvinaisempia. Noin puolella kylätoimikunnista oli toimivat verkkosivut. Paras tilanne oli kaupunkialueilla, joilla 60 prosentilla oli verkkosivut. Harvaan asutulla maaseudulla verkkosivut olivat noin 40 prosentilla. Yleisempiä tiedotustapoja oli jäsenkirje, joka toimitettiin postitse tai sähköpostitse.

Tapahtumat, ympäristöstä huolehtiminen, keskustelutilaisuudet sekä varainhankinta on toimintamuotoina pitäneet pintansa ja tässäkin tutkimuksissa päädyttiin samoihin tuloksiin. Myös noin puolet yhdistyksistä teki aloitteita kunnalle ja se oli tärkein yhteistyökumppani yli 90 %:lle vastaajista. Yhteistyö liittyi yleisemmin harrastustiloihin -ja paikkoihin. Lisäksi kaavoitus, kunnallistekniikka ja kouluasiat korostuivat vastauksissa. Yleisin kylätoiminnan muoto oli tapahtumien järjestäminen (86%) ja aktiivisempia olivat koko maassa Hämeessä asuvat (93%). Hämeessä asuvat vastaajat tekivät myös keskimäärin enemmän varainhankintaa ja muita aktiviteetteja. 80 % vastaajista kertoo, että toimintaa rajoitti vapaaehtoisten vähäinen osallistuminen ja tehtävät kasaantuivat samoille henkilöille.

Kylätoiminnan on arvioitu vaikuttavan ympäristön elinoloihin ainakin jonkin verran. Harvaan asutulla maaseudulla asenne on pessimistisempi, koska asukkaat ovat vähentyneet koko ajan, joten ei ole tarpeeksi ollut tekijöitä. Myönteisin suhtautuminen oli alueilla, jossa on suotuisa väestönkehitys ja aktiivinen yhteisö. Puolet vastaajista tiesi Leader -toiminnasta ja Suomen Kylätoiminnasta (nyk. Suomen Kylät ry). Aktiivisinta on tässäkin asiassa oltu ydinmaaseudulla. Haittana vastaajat pitivät sitä, että hanke-työstä tulee paljon paperityötä ja asiat kasaantuvat samoille henkilöille vapaaehtois-työnä. Vuonna 2010 kyläyhteisöjen palvelujen järjestämiseen osallistui vain pieni osa, noin kolmannes. Tavallisia palveluja olivat kyläavustajat, kioskit sekä kylätalojen ja liikuntapaikkojen ylläpito. Vähiten palveluja tuotettiin mm. Hämeessä (Häme käsittänyt Päijät -ja Kanta-Hämeen silloisten rajojen mukaan).

Tutkimuksen vastaajat kertoivat, että aikovat tulevaisuudessa enemmän tehdä yhteistyötä kuntien ja muiden viranomaisten kanssa perinteisen ydintoiminnan lisäksi (ta-
pahtumat, kunnossapitotyö, varainhankinta, talkoot). Vastaajat myös näkivät, että tu-
levaisuudessa palvelutuotantoa tulee kehittää, vaikka enemmistö totesi, että yhdistys
halutaan pitää erossa peruspalvelujen tuottamisesta. Kuitenkin ydin -ja harvaan asu-
tun maaseudun yhteisöistä moni uskoi, että yhdistykset joutuvat ottamaan enemmän
vastuuta palvelutuotannosta. Eniten aktiivisia ja kehityshaluisia kyliä löytyi ydinmaa-
seudulta. Lisäksi sosiaalisen median rooli tulevaisuudessa koettiin tärkeäksi. (Rouhi-
ainen 2014, 7-32.)

7 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Kylätoiminnasta on jonkin verran tutkimuksia tehty, mutta ei koskaan maakuntakoh-
taista selvitystä siitä miten paljon ja millaista vapaaehtoistyötä kyläyhdistyksissä teh-
dään. Suomen Kylät ry:llä on arvioita koko maan osalta maakunnittain, mutta ne eivät
ole täysin valideja. Syntyi tarve toteuttaa yhdessä maakunnassa tutkimus, johon saivat
vastata kyläyhdistysten johto itse. Näin saatiin tietoa suoraan toimijoilta ja tuloksia
pystyttiin vertailemaan jo olemassa olevien tilastojen kanssa. Tutkimuksen aineisto
kerättiin vuodelta 2017.

Tutkimusalueena käytettiin Päijät-Hämeen maakuntaa. Päijät-Hämeen maakunnassa
on ollut aiemmin yhdeksän kuntaa, mutta vuonna 2016 on tehty päätös liittää Iitti
osaksi Päijät-Hämettä, joten tutkimukseni kattaa 10 kuntaa uuden maakuntajaon mu-
kaisesti. Aiemmin Iitti on kuulunut Kymenlaaksoon. Tämän työn kirjoitushetkellä ei
ole vielä virallista päätöstä milloin uusi maakuntajako astuu voimaan virallisesti, koska
valtiovarainministeriö ei ole sitä vahvistanut. Maakuntavaihdos on sidottu sote -ja
maakuntauudistuslakipakettiin, jonka käsittely on pitkittynyt ja siirtynyt useaan ker-
taan. Käytännössä kuitenkin Iitti tulee käymään maakuntavaalit keväällä 2019 Päijät-
Hämeen maakunnassa, mikäli ne toteutuvat. Lisäksi toimitaan jo uuden maakunnan
alla yhteistyössä koko Päijät-Hämeen kanssa mm. kyläyhdistystoiminnan osalta. Tä-
män hetken tietojen mukaan vuonna 2020 sote -ja maakuntauudistus on virallista.

(Salonen 2018.) Päijät-Hämeen maakunnassa on yhteensä 201 kylää. Vanhan Päijät-Hämeen maakunnan alueella on 182 kylää yhdeksässä kunnassa (Päijät-Hämeen kylät 2017). Maakuntaliitoksessa mukaan tulevassa Iitissä on 19 kylää (Iitti 2018).

Opinnäytetyö on tilattu syksyllä 2017 ja kyselytutkimus rakennettu keväällä 2018 omien havaintojen ja käytännön kokemuksen pohjalta. Kyselytutkimus oli avoinna vastaajille touko -ja kesäkuun aikana yhteensä kaksi viikkoa. Tulokset ovat analysoitu kesän 2018 aikana.

7.1 Tutkimusongelma

Tutkimusongelma on tieteellisen tutkimuksen lähtökohta. Se ohjaa prosessia koko tutkimuksen ajan. Kun tiedetään ongelma, niin osataan hakea vastauksia oikeisiin kysymyksiin. Aihe tulee rajata sopivaksi ja siihen kannattaa käyttää aikaa. Rajaus tulee yleensä tutkimusprosessin edetessä selkeämmäksi. Aiheen rajaus on useimmiten hukkassa alussa, joka on luonnollista. Prosessin edetessä tulee kuitenkin päättää mihin lähdetään keskittymään, koska opinnäytetyön aika on rajallista. Ei ole tarkoitus tehdä liian laajaa kokonaisuutta. (Kananen 2017, 56-57.) Tutkimuksen onnistumiseksi oleellista on aineiston hyvä saanti, aihealueen tuntemus, tarvittavien menetelmien hallinta ja oman motivaatio. (Kananen 2015, 41).

Tutkimustulosten raportointi perustuu oleelliseen uuteen tietoon. (Vilka 2007, 157). Tutkimuksessa haettiin vastausta miten paljon ja millaista vapaaehtoistyötä Päijät-Hämeen kylissä on tehty vuonna 2017. Aiheen rajaus on tehty syksyn 2017 ja kevään 2018 aikana ennen kyselylomakkeen rakentamista. Tutkimusongelman määrittelyn vaiheessa olin jo luottavainen, että onnistun aineistonkeruussa. Oman motivaation tiesin hyväksi, koska olin vuoden ennakkoon tutustunut jo aiheen viitekehykseen. Tarvittavat tutkimusmenetelmät opiskelin prosessin aikana syvällisemmin. Tutkimukseni perustuu uuden tiedon hankintaan. Tiedossa oli, että ei ole tarkempaa tietoa miten paljon

ja millaista vapaaehtoistyötä kyläyhdistyksissä tehdään Päijät-Hämeen maakunnassa. Pidän tärkeänä, että kyläyhdistysten puheenjohtajat pääsevät itse ääneen.

7.2 Tutkimusmenetelmät

Kvantitatiivinen tutkimus vastaa kysymykseen kuinka paljon ja miten usein. Se vaatii aina ennakkoon perehtymistä aiheeseen ja tutkittavan ilmiön tuntemista. Nimensä mukaisesti määrällinen tutkimus viittaa lukuihin. Tutkimuskysymykset tehdään otoksen avulla, josta tehdään johtopäätökset koko populaation osalta. Tässä metodissa on virhemahdollisuus, mikäli valittu joukko ei vastaa todellista kohderyhmää. Määrällinen tutkimus on tutkijalähtöinen ja se ei anna mahdollisuuksia vastaajien selittää asiaa. (Kananen 2015, 197 & 200-201.) Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus sopii, kun halutaan tietää jostakin ilmiöstä lisää ja selvittää mistä siinä on kyse. Tässä menetelmässä aineistonkeruun menetelmiä on havainnointi, haastattelut, dokumentit ja myös kyselyt. (Kananen 2015, 127.)

Laadullista ja määrällistä tutkimusta voidaan käyttää samassa tutkimuksessa. Silloin kyse on monimetelmästä eli triangulaatiosta. (Kananen 2008, 25.) Käytin tässä tutkimuksessa molempia menetelmiä, koska tarkoitus oli selvittää paljonko ja millaista vapaaehtoistyötä kyläyhdistyksissä on tehty. Lisäksi esitettiin kysymyksiä kyläyhdistysten toiminnasta, jotta saatiin kartoitettua kokonaiskuvaa kylätoiminnan tilasta. Tutkimusprosessin alussa keväällä 2018 tein laadullista tutkimusta piilohavainnointina, mutta toimin tasavertaisena toimijana paikallisten asukkaiden kanssa. Piilohavainnoinnissa tutkija ei ota osaa tilanteeseen tutkijan roolissa vaan ensisijaisesti muista syistä. (Vilka 2007, 89-90). Tarkoituksena oli havaintojeni pohjalta saada toteutettua parempi kyselylomake ja perehtyä syvällisemmin käytännön arkeen maaseudun kylätoiminnassa avoimin mielin.

7.3 Kohderyhmä, aineistonkeruu ja analysointi

Tutkimus on rajattu virallisiin kyläyhdistyksiin. Prosessin alkuvaiheessa ja sen aikana huomasin, että kunnissa on paljon erilaisia kylätoimintaan liittyviä kolmannen ja neljännen sektorin toimintoja. Rajasin tutkimuksen perusjoukon rekisteröityneisiin kyläyhdistyksiin, koska kaikkien epävirallisten yhdistysten etsiminen ei olisi tullut onnistumaan suunnitellusti. Huomasin tarkastelun aikana myös, että useat erilaiset toimijat eivät toimi säännöllisesti tai toiminta on kausittaista, joten luotettava kokonaiskuva kylätoiminnasta saatiin käyttämällä rekisteröityjä kyläyhdistyksiä. Kriteerinä käytin sitä, että yhdistyksen nimestä löytyy sana "kyläyhdistys". Tiedot olen tarkistanut PRH:n yhdistysnetistä. (Patentti -ja rekisterihallitus 2018). Päijät-Hämeen kylät ry laskee kylätoimintaan mm. nuorisoseurat, aluejohtokunnat, maamiesseurat ja omakotitaloyhdistykset. Jätin tarkoituksella nämä kaikki pois, koska tutkimuksen on tarkoitus olla selkeä rajausta kylätoiminnasta.

Kun kyseessä on kokonaistutkimus, niin kysely tehdään koko perusjoukolle. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa näin tehdään yleensä aina, jos perusjoukko on alle 100. Toisinaan myös suurempia joukkoja käytetään. Otantamenetelmää käytetään, jos perusjoukko on liian suuri tutkittavaksi. (Heikkilä 2014, 31.) Tässä tutkimuksessa kyseessä on kokonaistutkimus ja kysely lähetettiin jokaiselle maakunnan rekisteröityneelle kyläyhdistykselle. Vastaanottajia oli 50 henkilöä.

Kyläyhdistysten puheenjohtajien tiedot löytyivät yhdistysten omilta verkkosivuilta sekä Facebookista. Kaikilla ei ollut verkkosivuja tai siellä ei ollut yhteystietoja, mutta Facebookin kautta vastaukset sai nopeasti useilta yhdistyksiltä ja tutkimus sai hyvän vastaanoton. Kontaktoin myös puhelimitse muutamaa yhdistystä tuloksetta selvitystyön aikana, mutta tein päätöksen jo alkuvaiheissa, että epäviralliset yhdistykset jäävät pois tutkimuksesta. Henkilöiden etsiminen ja haastattelu olisi ollut liian työlästä ja todennäköisesti luotettavuus kärsinyt, koska yhdistyksillä ei välttämättä olisi ollut pidempikestoista toimintaa vuonna 2017.

Toteutin Webropol -kyselyn, joka osoitettiin yhdistysten puheenjohtajille sähköpostitse, mutta on myös mahdollista, että siihen on vastannut joku muu yhdistyksen johdossa oleva henkilö. Tätä ei tarkistettu erikseen. Tämän lisäksi oli tarkoitus tehdä haastatteluja satunnaisesti valikoiduille toimijoille kyläyhdistyksissä, mutta aineiston tavoitteet täyttyivät erittäin hyvin jo kyselystä. Aineistoa tuli sopivasti opinnäytetyöhön suhteutettavaan aikaan nähden. On esitetty, että vain 25-30 % kyselyyn valituista vastaa tutkimuskysymyksiin. (Vilkkä 2007, 59). Vastausprosentti oli 46 %, joka on erittäin hyvä. Kysely on rakennettu niin, että kaikkiin kysymyksiin ei tarvinnut antaa vastausta. Kyselyssä jätettiin vastaajalle liikkumavapaus, jotta voi itse päättää onko asiasta jotakin sanottavaa. Näin vastaukset pysyvät laadukkaina ja mielenkiinto säilyy koko vastausprosessin ajan. Tutkimustulokset on analysoitu Webropolin analytics -työkalujen avulla. Lisäksi avoimet vastaukset ovat tarkasti laskettu ja analysoitu useaan kertaan.

7.4 Eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuksen luotettavuuden kannalta on monia muuttujia, jotka voivat heikentää luotettavuutta. Näitä ovat tutkimuksen kohde, itse tutkija sekä valitut tutkimusmenetelmät. Tutkijan omat ennakkoluulot voivat vaikuttaa tuloksiin. Tutkimuksen kyselylomakkeen suunnittelussa saattaa jo kysymykset olla vääriä eivätkä vastaa tutkimusongelmaan. Tämän jälkeen luotettavuus voi kärsiä aineiston analysoinnin aikana. Kriittisin vaihe aineiston keruussa on kyselylomakkeen laatiminen, joka ratkaisee koko tutkimuksen onnistumisen, että onko haettu oikeita asioita.

Kvantitatiivisessa tutkimuksessa on vakiintuneet arviointikriteerit, mutta kvalitatiivisessa tutkimuksessa ei ole samanlaista määritelmää. Luotettavuuden mittarit eroavat siis hieman toisistaan, mutta myös laadullista tutkimusta on yhä enemmän nykyään mietitty luotettavuuden kannalta. Reliabiliteetti ja validiteetti tulee ottaa huomioon jo työn suunnitteluvaiheessa. Jälkeenpäin asiaa ei enää pysty korjaamaan, mikäli kysymykset ovat väärin aseteltuja. Laadullisessa tutkimuksessa perusteluvastuu on tutkijalla, joka arvioi tutkimuksensa luotettavuutta. Reliabiliteetti tarkoittaa sitä, että samat tulokset saataisiin uudelleen, vaikka tutkimus toistettaisiin. Validiteetti tarkoittaa sitä,

että tutkitaan oikeita asioita eli tutkimusasetelma on oikein tehty ja aineisto analysoitu hyvin. Tutkijan pitää myös perustella miksi tietyt menetelmät on valittu. (Kananen 2014, 145-147.)

Tutkimukseni on luotettava, koska vastausprosentti on ollut hyvä ja havaintojeni perusteella toiminta on myös käytännössä kyselylomakkeen vastausten mukaista. Lisäksi olen verrannut tuloksia Suomen Kylät ry:n indikaattoreihin ja aiempiin tutkimuksiin ja tulokset ovat samansuuntaisia. Luotettavuutta parantaa se, että perehdyin ennakkoon useiden kuukausien ajan kylätoimintaan konkreettisesti ja tätä ennen vuoden ajan teoreettisesti. Kyselytutkimusta toteuttaessa olin perehtynyt tutkimusongelmaan ja nostin esille kysymyksiä, joita haluttiin tietää tämän päivän kylätoiminnasta Päijät-Hämeen maakunnassa. Lähtökohdista huolimatta kysely on tehty avoimin mielin ilman ennako-odotuksia. Tutkimus on toteutettu neutraalisti ja havainnointi on tehty arkisessa ympäristössä asukkaiden keskellä. Kysely oli luottamuksellinen ja vastaajien tiedot käsiteltiin anonyymisti. Tutkimuksen objektiivisuus säilyy, kun tutkimuksen tekijä on etäinen ja puolueeton henkilö tekemään tutkimuksen. (Vilka 2007, 16). Tutkimuslomakkeen kautta vastaaminen on ollut kasvotonta ja anonyymiä, joten tutkija ei ole voinut vaikuttaa vastaavien asenteisiin eikä ole ennen lomakkeen lähetystä ollut kasvotusten yhdistysten johdon kanssa tekemisissä.

8 TUTKIMUSTULOKSET

VAPAAEHTOISTYÖN TUNTIMÄÄRÄ VUONNA 2017

Taulukko 1. Vapaaehtoistyön tuntimäärä vuonna 2017. Vastaajia 23.

Vapaaehtoistyön määrää arvioidessa mukaan on laskettu kaikki tehty työ, kuten tal-
koot, suunnittelutyö, materiaalin hankinnat, kokoukset, tapahtumat, nuorisotyö, naa-
puriapu jne. Jokaisen henkilön työpanos on laskettu erikseen riippumatta siitä onko
hän yhdistyksen jäsen vai ei.

Aineisto perustuu 38 347 tuntiin vapaaehtoistyötä, joka koostuu 23:n kyläyhdistyksen
vastauksesta. Rekisteröityjä kyläyhdistyksiä on maakunnassa (Päijät-Hämeen vanhan
maakunnan alue sekä Iitin kunta) 50 kpl. Tieto perustuu PRH:n yhdistysrekisteriin
(Patentti -ja rekisterihallitus 2018), jossa virallisia kyläyhdistyksiä on rekisteröitynä
50 kpl. Aineiston perusteella keskiarvo tehdystä vapaaehtoistyöstä on yhdistyksessä
1667,3 tuntia, joten tämä tarkoittaa sitä, että koko maakunnassa kyläyhdistykset ovat
tehneet vapaaehtoistyötä 83 365 tuntia. Yleisemmin kyläyhdistyksessä tehtiin 0-2000
tuntia vapaaehtoistyötä ja seuraavaksi eniten (13 %) 2000-4000 tuntia. 9 prosenttia
kyläyhdistyksistä teki 4000-8000 tuntia vapaaehtoistyötä.

Vaihtelu oli suurta. Yksi vastaajista kertoi, että heillä on tehty vain 17 tuntia vapaaehtoistyötä, kun toisessa ääripäässä tehtyjä työtunteja oli 7817. Kyselyssä maksimiarvo oli 10 000 tuntia. Keskimäärin yhdessä kyläyhdistyksessä vapaaehtoistyötä on tehty 1667,3 tuntia ja rekisteröityneiden kyläyhdistysten määrän ollessa 50 saadaan tulokseksi 83 365 tuntia tehtyä vapaaehtoistyötä koko maakunnassa vuonna 2017.

EU-direktiivin mukainen talkootyön hinta on 15 €/h ja jos käytössä on traktori tai muu vastaava kone, niin arvo on 45 €/h. (Pohjois-Kymen Kasvu 2018). 83 365 tuntia on vuoden 2017 vapaaehtoistyön määrä kyläyhdistyksissä Päijät-Hämeessä, joten 15 euron tuntihintaa käyttäessä kokonaisarvoksi muodostuu 1,25 milj. euroa.

VAPAAEHTOISTYÖNTEKIJÖIDEN MÄÄRÄ

Taulukko 2. Vapaaehtoistyöntekijöiden määrä vuonna 2017. Vastaajia 23.

Jokaisessa kyläyhdistyksessä oli aineiston perusteella keskimäärin 24,9 vapaaehtoistyöntekijää. Yleisemmin yhdistyksellä oli alle kaksikymmentä vapaaehtoistyöntekijää (61 %) ja 20-40 henkilöä 30 prosentilla yhdistyksistä. 9 prosentilla vapaaehtoisia oli ollut 40-110 henkeä. Yhteensä vapaaehtoistyöntekijöitä aineiston perusteella oli kyläyhdistyksissä 573 henkilöä vuonna 2017. Yksi vastaajista totesi heillä olevan vain yksi vapaaehtoistyöntekijä ja toisessa ääripäässä todettiin vapaaehtoisia olevan 101 mukana vuoden aikana. Tässäkin vaihtelu oli siis suurta, miten aktiivinen yhdistys oli ollut. Aineistosta voidaan päätellä, että koko maakuntaan kyläyhdistyksissä vuonna 2017 vapaaehtoistyöntekijöitä arvioidaan olevan 1245 henkilöä.

VAPAAEHTOISTYÖNTEKIJÖIDEN IKÄRAKENNE JA SUKUPUOLI

Kysymykseen vastauksen antoi 23 henkilöä. Aineistosta nousi esille, että naisia on hieman enemmän vapaaehtoistyössä kuin miehiä. Erot ovat kuitenkin pieniä ja pääsääntöisesti yhdistyksissä toimii tasaisesti kumpaakin sukupuolta. Ikärakenne painottui eläkeläisiin ja toisena isona ryhmänä olivat 40-60 vuotiaat. Alle 30 vuotiaita oli harvassa, mutta toisinaan jonkun lapset olivat tulleet mukaan toimintaan. Yksi vastaajista kuvasi yhdistyksen ikärakenteen olevan samanlainen mikä on maaseudun kylien yleinen ikäjakauma. Eniten oli aktiivisia eläkkeelle päässeitä vapaaehtoistyöntekijöitä, jotka toimivat niin kauan kuin jaksavat. Toisena tulevat 40-60 vuotiaat, joilla mahdollisesti lapsiperheen ruuhkavuodet ovat jo ohi. Lisäksi omien havaintojeni pohjalta voin todeta tämän tuloksen paikkaansa pitäväksi.

MILLAISTA VAPAAEHTOISTYÖTÄ TEHTIIN VUONNA 2017

Taulukko 3. Millaista vapaaehtoistyötä tehtiin vuonna 2017. Vastaajia 23.

Taulukossa on esitetty millaista vapaaehtoistyötä kyläyhdistyksissä tehtiin vuonna 2017. Suurin osa toiminnasta oli tapahtumia ja yhteisöllistä toimintaa. Talkootyö tulee kolmantena. Yhteisöllisenä toimintana kyselyssä tarkoitettiin esimerkiksi nuorisotyötä, kyläkahvien järjestämistä sekä muita kokoontumisia.

Vastaajista kaikki ilmoittivat järjestävänsä tapahtumia. 91,3 % järjesti yhteisöllistä toimintaa, joka osallistaa kyläläisiä. Talkootyötä teki 82,3 % yhdistyksistä. 43,5 % ilmoitti järjestävänsä koulutuksia kyläläisille. 39,1 % totesi, että yhdistyksellä oli myös muita työmuotoja edellisten lisäksi, jotka käyn läpi seuraavassa kappaleessa. 30,4 % kertoi tarjoavansa naapuriapua kyläläisille.

Vastaajat kertoivat kattavasti toiminnasta mitä yhdistyksissä järjestetään. Vastauksia tähän avoimeen kysymykseen tuli yhteensä 76 erilaista kyläyhdistyksen toimintamuotoa. Suurimpana tapahtumana nousi esille Avoimet Kylät -päivä, joka on Suomen suurin yleisötapahtuma (Suomen Kylät 2018a). Yhdistykset järjestivät tapahtumia kaikkina vuodenaikoina runsaasti. Ohjelmassa olivat kesäjuhlat, talviriehat, joulupuurot ja

markkinat, jotka olivat tyypillisiä yhdistysten tapahtumia. Lisäksi esille nousi useita teematapahtumia kuten Halloween, venetsialaiset, hirvipeijaiset ja taidetapahtumat.

Aineistosta nousi tapahtumatyön sekä yhteisöllisen toiminnan lisäksi esille erittäin vahvasti kaikenlainen vapaaehtoisvoimin tehtävä talkootyö kylän yhteisten alueiden ylläpitämiseksi, joita kunnat eivät enää hoida vaan yhdistykset ovat ottaneet tehtäväkseen. Lähes kaikki vastaajat olivat maininneet talkootyön myös avoimissa vastauksissa. Kiinteistöjen kunnostus ja niiden ylläpito kuuluivat useiden yhdistysten perustehtäviin sekä ulkoliikuntapaikkojen hoito, johon kuuluivat esimerkiksi urheilukenttä ja uimaranta. Yhdistyksistä osa teki myös polttopuita. Vastauksissa ei tullut esille oliko polttopuut tarkoitettu julkisille kiinteistöille tai naapuriavuksi. Naapuriapua ja pienimuotoista kuljetusapua kertoi myös muutama vastaaja tekevänsä. Lisäksi tehtiin kesäisin nurmikon leikkuuta ja talvisin lumenluontia.

Esille nousi lisäksi yhteisen liikunnan järjestäminen. Kahdeksan vastaajaa kertoi järjestäneensä yhteisiä kävelylenkkejä ja/tai liikuntatunteja. Liikunnan lisäksi neljä vastaajaa kertoi erilaisista kerhoista, joissa toimintamuotona olivat bingo, lasten puuha-kerho, yhteislaulutilaisuus sekä ompeluseura. Useiden vastauksissa tuli esille myös pitopalveluna toimiminen. Neljä vastaajista mainitsi erikseen viestinnän ja/tai kokousten pitämisen.

Lisäksi yksittäisistä vastauksista kävi ilmi mm. seuraavanlaisia vapaaehtoistoiminnan muotoja:

- kirjakahvila/kyläkahvit
- pysäköinnin järjestäminen tapahtumissa
- tietotekniikan käyttökoulutus
- retket esimerkiksi teatteriin
- kirpputori
- nuorisotilan ylläpito
- kyläesittelyt
- äänestyspaikan ylläpito vaaleissa

- aloitteet kyläläisten hyväksi
- kesäteatteri
- kyläavustajan työnohjaus ja muut työnantajan velvollisuudet
- koululaisten koulumatkareittien suunnittelu ja sen haasteet

Kyselyssä kävi ilmi, että osa vastaajista oli laittanut väärään sarakkeeseen ilmeisesti vastauksen, koska kun kysyttiin esimerkiksi “mitä muita työmuotoja”, niin vastaaja kertoi naapuriavusta. Tälle asialle olisi kuitenkin löytynyt oma sarakkeensa kyselystä.

KYLÄYHTEISÖ HYÖTYY VAPAAEHTOISTYÖSTÄ

Kysymykseen vastauksen antoi 21 henkilöä. Vastauksista nousi esille erityisesti yhteisöllisyys ja osallisuus. Vapaaehtoistyöllä on isoja sosiaalisia ja emotionaalisia merkityksiä yksilölle itselleen, kun tehdään yhdessä asioita. Samalla saadaan aikaiseksi paljon hyvää kylälle. Sen lisäksi, että järjestetään erilaisia toimintoja kuten kerhoja, niin tärkeimpänä tavoitteena pidettiin kylän elinvoimaisuuden lisäämistä. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että kyläläiset itse pitävät usein ulkoilualueet ja erilaiset kiinteistöt kuten kylätalot kunnossa. Yhteisellä toiminnalla on saatu myös säilytettyä palveluja kunnassa, kuten kouluja. Vastauksista nousi vahvasti esille se, että jos ei olisi aktiivisia tekijöitä, niin kylän autioituminen nopeutuisi. Tämän lisäksi vetovoimaisuus laskee nopeasti eikä houkuttele paikkakunnalle uusia asukkaita tai lomalaisia.

“Ilman vapaaehtoisia ei olisi kyläläisille kokoontumispaikkaa, kahvilaa eikä esim. ennakoöänestysmahdollisuutta kylällä. Moni tapahtuma jäisi toteuttamatta. Toiminnan ja tapahtumien myötä kyläläiset oppivat tuntemaan toisiaan ja esim. avun kysyminen ja saaminen helpottuu. Kahvilatoiminnan myötä on pystytty myös työllistämään pitkäaikaistyöttömiä ja tarjoamaan esim. kesätyöpaikkoja kylän nuorille. Toiminnalla on pystytty myös osoittamaan kaupungin virkamiehille ja päättäjille, että kylä on elinvoimainen ja sen asukkaisiin kannattaa satsata.”

“Kylämme pysyy vireänä ja aikaansaavana, kun kaikille annetaan mahdollisuus osallistua ja siihen kasvetaan jo pienestä lähtien, että yhdessä tekeminen on kivaa.”

KYLÄYHDISTYSTEN HAASTEET VAPAAEHTOISTYÖSSÄ

Kysymykseen vastauksen antoi 22 henkilöä. Suurimmaksi haasteeksi kokivat lähes kaikki vastaajat uusien vapaaehtoisten mukaan saamisen. Monet vapaaehtoistyöntekijät ovat iäkkäämpiä ja nuorempia otettaisiin mielellään mukaan toimintaa myös. Iäkkäämpiä vapaaehtoistyöntekijöitä on yleisesti suurin osa sekä yhdistysten johdossa, että toiminnan tekijöissä. Nuoria ja lapsiperheitä on vaikea saada vapaaehtoistoimintaa mukaan, koska heillä menee aika arjen pyörittämiseen. Yhdessä vastauksessa tuli myös esille, että nuoria perheitä voi olla vaikea saada mukaan, jos ei ole sopivaa kontaktia toimijoihin. Aineistosta nousi esille, että muuttajia on helpompi saada mukaan toimintaan kuin ns. kanta-asukkaita. Monesti muuttajat ovat lähteneet hakemaan aktiivista elämää maaseudulta.

Haasteena koettiin myös se, miten voitaisiin tavoittaa ihmisiä. Markkinoinnissa on selkeää parannettavaa monien osalta. Sen lisäksi, että tarvitaan nuoria jatkamaan toimintaa, niin tarvitaan enemmän tekijöitä, jotta asioita ehdittäisiin tehdä. Pieni aktiivinen johtokunta ei ehdi tekemään kaikkea. Yksi vastaaja kertoi myös, että on vaikea saada hallitukseen toimijoita. Kaikilla kylillä ei ollut enää paljoa vakituisia asukkaita ja vapaa-ajan asukkaisiin koettiin olevan vaikea saada yhteys. Yksi vastaajista kertoi, ettei tänä päivänä ole tapana käydä kylässä enää samalla tavalla kuin ennen.

Esille nousi yhdessä vastauksessa, kuinka koetaan haastavaksi se, että pieni joukko tekee kaiken. Muut tosin hyötyvät kylän palveluista ja elinvoimaisuudesta, mutta eivät halua ottaa osaa. Toisille on syy miksi ei toki ole mahdollista osallistua toimintaan.

”Pitäisi oppia jakamaan tehtäviä paremmin. Pitäisi löytää uusi puheenjohtaja. Tekijöitä on hyvin mutta kuinka kasvattaa /saada mukaan uusia vapaaehtoisia, kun vanhat hoitavat hyvin hommat. Viestintä monikanavaisesti: kuinka tavoittaa pienillä resursseilla kyläläiset. Pop up toimintaa olisi kiva järjestää mutta viestintä silloin haasteellista.”

“Vapaaehtoistoiminta kohdistuu lähinnä naapureihin ja muihin kyläläisystäviiin. Ja kohdistuu samanhenkisiin ja statukseltaan samanoloisiin talouksiin/ihmisiin. Hyödystä on vaikea sanoa mitään. Koska me suomalaiset olemme hyvin skeptisiä, avun tarjoajan on vaikea saavuttaa avustajansa luottamus: "mitähän sillä on mielessä?"-meininki. Ollaan enemmänkin torjuvia, kuin myötämielisiä. Toisaalta mikäli apua pyydetään, ilman minkäänlaista vastajuttua, tai apua pidetään itsestäänselvänä, tulee mieleen hyötymistarkoitus.”

KYLÄYHDISTYSTEN VAPAAEHTOISTYÖN TULEVAISUUS

Taulukko 4. Kyläyhdistyksen vapaaehtoistyön tulevaisuus. Vastaajia 23.

Vastaajista puolet kertoi, että toiminnan jatkuvuus näyttää positiiviselta ja omalla toiminnalla sitä voidaan edesauttaa. Vastauksista nousi esille, että vanhojen tekijöiden tulee osata uudistua. Esimerkiksi nuorempi sukupolvi ei välttämättä arvosta jäykkiä kokouksia ja pitkäjänteistä työtä, vaan he odottavat mahdollisuuksia pop up -toimintaan.

“Hyvältä, hyvällä pohjatyöllä saadaan varmasti luotettavuutta kyläyhdistykselle ja sitä kautta vapaaehtoisia enemmän liikkeelle.”

Vastaajat, jotka kokivat tulevaisuuden huonoksi kertoivat, ettei tekijöitä välttämättä saada ja aktiivisuus hiipuu. 32 % vastaajista koki tulevaisuuden positiiviseksi ja negatiiviseksi samaan aikaan, riippuen siitä onko jatkajia toiminnalle. 18 % kertoi, että vapaaehtoisuuteen perustuvan kyläyhdistystoiminnan tulevaisuus näyttää huonolle.

Yksi vastaajista kertoi, että toiminnan tulisi olla aidosti vapaaehtoista ja sitä tulisi saada tehdä vain silloin kun haluaa. Vastaaja koki, että yhdistyksen itsemääräämisoikeus on mennyttä, kun toiminnasta tehdään liian virallista. Tällöin pitää olla tulo -ja menoarviot sekä kaikenlaiset asiakirjat kunnossa, kun avustuksia haetaan kunnalta.

KYLÄYHDISTYSTEN AJATUKSIA VAPAAEHTOISTYÖSTÄ

Kysymykseen tuli vastauksia 15. Olen koonnut alle lainauksia aineistosta mitkä nousivat erityisesti esille.

“Thanne olisi, jos Kyläyhdistyksestä tulisi kylän yhdistysten yhdistävä tekijä, mutta kylän puoluesidonnaiset yhdistykset pitäytyvät omissa "juoksuhau-doissaan", eikä "noiden toisten" kanssa oikein haluta olla tekemisissä.”

“En tunne kaikkia vapaaehtoistoimijoita kylälläni, mutta tiedän että erilaisia yhdistyksiä kuitenkin on.”

“Samojen ihmisten harteilla liikaa vastuuta järjestelyistä.”

“Hyvä porukka, joka hoitaa vuosittain toistuvat tapahtumat aika hyvin omalla painollaan. Puheenjohtaja voi luottaa, että hommat voituvat vastuuhenkilöiden toimesta.”

“Aina joskus puheenjohtajan tekisi mieli heittää lusikat nurkkaan, mutta sitten jonkun joululaulu tai lasten vappubileitten jälkeen on niin hyvä mieli, että se ottaa paljon, mutta myös antaa hyvää mieltä.”

“Olen ollut tyytyväinen ja tulemme hyvin toimeen keskenämme. Tosin nuorempia haluaisi enemmän mukaan.”

“Innostavaa yhdessä tekemistä, jossa hyödynnetään kaikkien ammattitaitoja ja osaamisen kohteita. Lisäksi lapset ja nuoret otetaan huomioon talloissa ja kaikille järjestetään tekemistä.”

KYLÄYHDISTYSTEN YHTEISTYÖ KUNNAN TAI YRITYSTEN KANSSA

Taulukko 5. Yhdistyksen yhteistyö kunnan tai alueen yritysten kanssa. Vastaajia 23.

Suurin osa yhdistyksistä tekee yhteistyötä kunnan sekä alueen yritysten kanssa. Yksi vastaajista mainitsi yhteistyökumppaniksi myös seurakunnan. Pääsääntöisesti kunnan kanssa suunniteltiin yhteistyössä kylän kehittämistä sekä hoidettiin ulkoilupaikkoja. Talkootilaisuuksissa kunta tai alueen yritykset olivat tulleet vastaan tarjoamalla ruuat sekä välineet. Useat vastaajat kertoivat, että alueen yrittäjät ovat itsekin aktiivisia yhdistyksen vapaaehtoistoimijoita. Tietyt henkilöt haluavat määrätietoisesti pitää oman ympäristön elinvoimaisena ja siistinä, jossa myös säilyy palveluja. Osa yhdistyksistä kertoi hakeneensa pieniä avustuksia kunnalta, joita myönnetään vuosittain.

”Hoidetaan ostopalveluna kunnalle kuntouttavaa työtoimintaa sekä toimitetaan vaalien ennakkoonestykset. Ostetaan pääsääntöisesti tarvikkeet ja palvelut kylän yrityksiltä. Jaetaan kylätalolla kaupungin matkailuesitteitä ja asukastiedotteita, myydään kaupungin karttoja ja kaupungin kaavat ovat nähtävillä talolla.”

KYLÄYHDISTYSTEN JÄSENMÄÄRÄ

Taulukko 6. Kyläyhdistyksen jäsenmäärä. Vastaajia 21.

Suurimmalla osalla yhdistyksen jäsenmäärä pysyy alle 50:ssä henkilössä, mutta toisena tulee 50-100 jäsenen yhdistykset hyvin edustettuna myös. Kolmanneksi eniten on 100-200 jäsenen yhdistyksiä. 200-500 jäsenen yhdistyksiä oli vain 5 %, joka tarkoitti yhtä vastaajaa. Keskimäärin jokaisessa yhdistyksessä on 88 jäsentä. Tämä siis tarkoittaa sitä, että koko maakunnan kyläyhdistyksissä on jäseniä arviolta 4400 henkilöä. Vastauksissa tuli esille, että kaikilla ei ole jäsenrekisteriä eivätkä he kerää jäsenmaksuja. Tällöin jäsenistöön on ajateltu kuuluvan koko kylän asukkaat, joka tarkoittaa tiettyä maantieteellistä aluetta.

OVATKO KAIKKI VAPAAEHTOISTYÖNTEKIJÄT YHDISTYKSEN JÄSENIÄ?

Taulukko 7. Ovatko vapaaehtoistyöntekijät kyläyhdistyksen jäseniä. Vastaajia 23.

Kolme vastaajista ilmoitti, ettei hallituksen lisäksi ole muita jäseniä, vaan koko kylä kuuluu tarkemmin erittelemättä jäsenistöön. Kaksi vastaajista ilmoitti hallituksen kooksi 8 henkilöä, jotka suunnittelevat toiminnan eikä muita virallisia jäseniä ole yhdistyksessä.

ONKO KYLÄYHDISTYKSISSÄ JÄSENIÄ, JOTKA EIVÄT TEE VAPAAEHTOISTYÖTÄ?

Taulukko 8. Onko kyläyhdistyksessä jäseniä, jotka eivät tee vapaaehtoistyötä. Vastauksia 21.

KYLÄYHDISTYSTEN VARAINHANKINTA

Taulukko 9. Kyläyhdistyksen varainhankinta. Vastauksia 23.

Lähes kaikki vastaajat ilmoittivat tekevänsä varainhankintaa. Vain yksi vastaajista ilmoitti, että yhdistyksessä ei tehdä varainhankintaa. Yleisempiä varainhankinnan muotoja olivat kirpputorin, kahvion ja arpajaisten pitäminen. Näitä pidettiin sopivissa tilaisuuksissa, kuten markkinoilla. Osalla oli myös omissa tiloissa kahvilatoimintaa sekä pitopalvelua tarjolla.

Kaksi vastaajista ilmoitti, että he saivat myös lahjoituksia. Yksi vastaajista kertoi, että myyvät mainostilaa kylätiedotteesta. Tämä kattaa painokulut. Lisäksi esille tulivat vastauksista kylätalon vuokraus sekä erilaisten tuotteiden myynti kuten oman kirjan, lehden ja paitojen teko. Yksi vastaajista kertoi, että heillä järjestetään retkiä, joista osa tuotosta jää yhdistykselle. Vain yksi vastaajista ilmoitti, että he keräävät pientä jäsenmaksua. Yksi vastaajista kertoi, että ennakkoäänestyksen toimittaminen tuo heille varoja myös.

KYLÄYHDISTYSTEN PALVELUTUOTANTO

Taulukko 10. Palvelutuotanto kyläyhdistyksissä. Vastaajia 23.

Suurin osa vastaajien yhdistyksistä ei tuottanut maksullisia palveluja. 30 % kuitenkin näin teki ja tässä vastaukset koottuna.

- tulostuspalvelu kyläläisille (tietokoneen käyttö maksutonta)
- tilojen vuokraus, myös kokoustiloja

- pito -ja lounaspalvelu
- tanssit
- kahvio
- yhdistyksellä on palkattu kyläavustaja, jolta sai tilata palveluja kotiin

9 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimustulokset myötäilevät aiempia kylätoimintaan liittyviä tutkimuksia ja näkemyksiä sekä yleisiä käsityksiä tämän päivän kylätoiminnasta. Tämä oli maakuntakohmainen pilottitutkimus, joten vertailukelpoista tietoa saadaan vasta, mikäli tutkimus toistettaisiin tai tehtäisiin useimmissa maakunnissa. Etenkin tutkimuksessa olleet määrälliset kysymykset pitäisi toteuttaa useammassa paikassa samanaikaisesti sekä toistaa tietyin väliajoin. Näin saataisiin tilastotietoa vapaaehtoistyön luvuista.

Yhteiskunnalle, kunnille ja maakunnalle vapaaehtoistyön taloudellinen vaikutus on merkittävä (arvion mukaan 1.25 milj. euroa /vuosi). Kyläyhdistyksissä tehdään usein myös sitä työtä, jota kunta ei tee. Lisäksi voidaan vain tässä vaiheessa arvioida paljonko kustannussäästöjä tulee sosiaali -ja terveyspalveluihin. Yhteisöllinen vapaaehtoistyö merkitsee yksilölle itselleen edullista ja merkityksellistä vaikutusta elämänlaatuun. Tässä tutkimuksessa ei ollut mukana rekisteröitymättömät yhdistykset eikä esimerkiksi maamies -ja nuorisoseurat. Monet muut yhdistykset jäljittelevät kyläyhdistyksen toimintaa maaseudulla, josta aiheutuu samaa hyvää vaikuttavuutta kuin rekisteröityneistä kyläyhdistyksistä. Kaikkien mukaan ottaminen tutkimukseen olisi todennäköisesti tuonut huomattavasti vaikuttavampia määrällisiä tuloksia.

Kyläyhdistyksissä oli vapaaehtoistyöntekijöitä keskimäärin noin 25 henkeä yhdistystä kohden. Tämä tarkoittaa, että koko maakunnassa on arviolta 1245 henkeä tehnyt vapaaehtoistyötä kyläyhdistyksissä vuonna 2017.

Molempia sukupuolia oli suurin piirtein saman verran kyläyhdistystoiminnassa mukana ja heistä eniten oli eläkeläisiä. Toiseksi eniten oli 40-60 -vuotiaita. Nuoria oli vähiten toiminnassa. Tämä tutkimustulos tukee hyvin koko maan ikäjakaumaa vapaaehtoistyössä. Nuoria ja lapsiperheitä on haastavin saada toimintaan mukaan. Nuorten kiinnostus toimintaa on vähäisempää tai heillä ei ole kontaktia yhdistyksiin. Lapsiperheissä taas pienet lapset määrittävät ajankäytön ja arki on kiireistä. Vapaaehtoistyön tekeminen lisääntyy 40:n ikävuoden jälkeen ja eläkeiässä on korkeimmillaan, kun ihmisillä on eniten aikaa. Vapaaehtoistyön määrä kuitenkin vähenee eläkeiän edetessä terveydellisistä syistä.

Päijät-Hämeen maakunnassa kyläyhdistystoiminta on aktiivista ja sen yleisin muoto on järjestää tapahtumia. Toiseksi yleisintä on yhteisöllinen toiminta, joka on osallistavaa ja sosiaalista. Kolmanneksi yleisin on talkootyö ja erilaiset kunnossapitotyöt. Näistä kolmesta peruspilarista koostuu lähes kaikkien kyläyhdistysten toiminta pääosin.

Kyläyhdistysten vapaaehtoisuuden voima on ratkaiseva tekijä yksilön henkisen ja psyykkisen hyvinvoinnin kannalta. Yhteisöllisyyden voimalla on merkittäviä terveysvaikutuksia ja samalla pystytään parantamaan omaa ympäristöään. Kun ihminen kokee kuuluvansa johonkin, niin positiivinen jatkumo parantaa viestintää myös kylän elinvoimaisuudesta. Parhaimmillaan tämä voi tuoda toimintaan uusia vapaaehtoisia ja asukkaita maaseudulle sekä ihmisten motivaatio pysyy korkeammalla. Myös palveluja on saatu turvattua aktiivisella toiminnalla. Kokonaisuudessa toiminta luo positiivista vaikuttavuutta yhteiskunnalle, kun yksilö ja yhteisö voi hyvin. Kuntien ja maakuntien kannattaa ohjata resursseja enemmän kyläyhdistysten toimintaan ja tätä kautta parantamaan entisestään ihmisten hyvinvointia. Lisäksi tulisi pohtia miten vapaa-ajan asukkaita voitaisiin osallistaa entistä enemmän kylien toimintaan. Tämä ryhmä on merkittävä elinvoimaisuuden tekijä maaseudulla.

Suurimpina haasteina kyläyhdistyksissä on uusien vapaaehtoisten ja hallitustenjäsen-
ten rekrytoiminen. Tämän lisäksi haasteita koettiin viestinnässä, kuinka viestiä toi-
minnasta ulospäin. Näihin asioihin tulee kiinnittää yhä enemmän huomiota ja tietoa
on saatavilla jo hyvin. Kyselyn vastausten perusteella kyläyhdistykset itse tiesivät yh-
distystoiminnasta hyvin paljon ja oikeita asioita, mutta tarpeellista olisi mahdollisesti
ulkopuolinen sparraus toiminnalle. Tätä tukee myös aiempi tietoperusta, jossa on
kautta aikojen todettu, että maaseudulla tiedetään itse mitä pitäisi tehdä, mutta ilman
vetoapua se on koettu toisinaan haastavaksi.

Kyläyhdistyksistä puolet kokee oman toiminnan tulevaisuuden valoisaksi. Kolmasosa
vastaajista kuitenkin koki, että tulevaisuus voi olla hyvää tai huonoa. Tämä oli riippu-
vaista saatiinko toimintaan rekrytoitua lisää aktiivisia ja motivoituneita vapaaehtoisia.
Osa vastaajista oli sitä mieltä, että vapaaehtoistyöntekijöiden pitäisi olla aktiivisempia
ja osa vastaajista koki, että toiminnan täytyy olla aidosti vapaaehtoista. Vapaaehtois-
toiminta kuitenkin perustuu vapaaehtoisuudelle ja se tulisi jokaisen muistaa. Jos teki-
jöitä ei sitoudu riittävästi toimintaan, niin tehtäviä pitää karsia tai miettiä uusia mene-
telmiä. Iso osa vastaajista tiesi hyvin itse, että uudistuminen on hyvin tärkeää ja omalla
toiminnalla voi edesauttaa parempaa tulevaisuutta. Kyläyhdistystoiminnan viestintä
on noussut tärkeäksi tekijäksi ja toimintaa pitää pystyä brändäämään, jotta siitä tulee
aidosti kiinnostavaa. Kyläyhdistystoiminta kilpailee tänä päivänä niin monien muiden
vapaa-ajanviettopojen kanssa, joten yhdistystoiminnalla on oltava merkittävää lisä-
arvoa ihmisen arkeen, jotta hän tulee mielellään mukaan.

Suurin osa yhdistyksistä teki yhteistyötä alueen yritysten ja kunnan kanssa. Osa oli ha-
kenut myös avustuksia kyläyhdistystoimintaan. Paikalliset yrittäjät ovat usein aktiivi-
sia kyläyhdistystoiminnassa. Kunnan kanssa pääosin yhteistyö liittyi kylän kehittämi-
seen ja yhdistykset saivat asioita hoitaakseen, kuten liikuntapaikkojen ylläpito.

Suurin osa kyläyhdistyksistä oli alle 50:n hengen yhdistyksiä, mutta lähes yhtä yleistä
oli 50-100:n hengen kyläyhdistykset. Tätä isommat kyläyhdistykset olivat harvinais-
empia, mutta niitäkin on. Osa yhdistyksistä laskee jäsenikseen koko kylän ja osassa

yhdistyksistä on vain yksin hallitus. Lähes kaikki ilmoittivat, että jäsenistössä on henkilöitä, jotka eivät ole koskaan mukana toiminnassa.

Pääsääntöisesti yhdistykset eivät kerää jäsenmaksuja vaan tekevät monenlaista varainhankintaa. Varainhankintaa tekivät lähes kaikki vastaajat. Yleisempiä muotoja olivat kirpputorin, kahvion ja arpajaisten pitäminen sopivissa tilaisuuksissa. Lisäksi varoja saatiin mm. pitopalvelulla, mainosmyynnillä, kylätalon vuokrauksella ja erilaisten omien tuotteiden myynnillä.

Palveluntuotanto ei ollut yleistä vuonna 2017 vastausten perusteella. Vain kolmasosa ilmoitti tuottavansa varsinaisia palveluja, joihin kuului mm. kylätalon vuokraus, pitopalvelu, kahvio ja palkattu kyläavustaja. Aineistoa analysoidessa ei voi kuitenkaan todentaa miten vastaajat ajattelivat palvelutuotannon ja on mahdollista, että varainhankinta ja palvelutuotanto on sekoitettu keskenään, koska kyselylomakkeessa näitä termejä ei määritelty erikseen. Tästä voidaan kuitenkin päätellä, että palvelutuotanto ei ole merkittävä asia Päijät-Hämeen maakunnan kyläyhdistyksissä. Aihe on ollut pidemmän aikaa esillä monissa konteksteissa ja useissa maakunnissa palveluja tuotetaan enemmän yrittäjämäiseen tapaan kyläyhdistysten toimesta. Kyläyhdistykset tuottavat usein sellaisia palveluja, joita kunta ei enää tarjoa tai alueelle on syntynyt uusia tarpeita asukkaille. Näin on saatu myös paikallisille työtä.

Voidaan todeta, että kylätoiminta ei ole kymmenissä vuosissakaan muuttunut peruselementeiltään kovinkaan paljon. Se on pysynyt hyvin ajan muutoksessa mukana, mutta perustoiminta on edelleen samaa kuin noin 30 -vuotta sitten. Jatkotutkimusaiheeksi sopii luontevasti, miten vapaaehtoistyöntekijä itse kokee työnsä vaikuttavuuden ja miksi hän toimii vapaaehtoisena. Tämän teeman ympärille voidaan rakentaa kvalitatiivinen tutkimus. Tässä kontekstissa voitaisiin myös selvittää maaseudun asukkaiden aktiivista otetta vapaaehtois – ja palkkatyötä kohtaan. Vaikuttavuuden arviointi on haastava menetelmä ja sitä on mahdoton tehdä näin lyhyessä ajassa opinnäytetyön puitteissa. Tämän työn tavoitteena oli kuitenkin avata lukijoille menetelmiä mistä siinä on kyse. Vaikuttavuuden arvioinnin voi aloittaa omasta arkisesta yhdistystoiminnasta.

LÄHTEET

Backa, Peter 2018. Suomen Kylätoiminta ry. 16 teesiä kylätoiminnasta. Viitattu 25.8.2018. http://www.tammela.fi/UserFiles/tammela/File/kylat_ja_kylien_kehittaminen/kylien_kehittaminen/kylakehittaja_koulutus_matskut/16_teesia_kylatoiminnasta.pdf

Harju, Aaro & Ruuskanen-Himma, Eila 2016. Onnistu muutoksessa. Järjestöjohtajan- ja kehittäjän käsikirja. Vantaa: Sivistysliitto Kansalaisfoorumi SKAF ry.

Heikkilä, Tarja 2014. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita Publishing Oy.

Heliskoski, Jonna & Humala, Heidi & Kopola, Riina & Tonteri, Anna & Tykkyläinen, Sailsa 2018. Vaikuttavuuden askelmerkit. Työkaluja ja esimerkkejä palveluntuottajille. Helsinki: Sitra. Viitattu 23.8.2018. <https://media.sitra.fi/2018/03/27105443/vai-kuttavuuden-askelmerkit.pdf>

Henttinen, Annastiina 2009. Maaseutu politiikan tantereena. Helsinki: Maaseutupo-
litiikan yhteistyöryhmä.

Iitti 2018. Iitin kylät. Viitattu 25.7.2018. <http://www.iitti.fi/iitin-kylat>

Kananen, Jorma 2008. Kvali. Kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytänteet. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kananen, Jorma 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Miten kirjoitan kvalita-
tiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kananen, Jorma 2017. Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kananen, Jorma 2015. Opinnäytetyön kirjoittajan opas. Näin kirjoitan opinnäytetyön tai pro gradun alusta loppuun. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Koskue, Heta 2015. Kestävän kehityksen lisääminen kylissä. Esimerkkinä Viralan ja Letkun kylät. Ammattikorkeakoulun opinnäytetyö. Hämeen ammattikorkeakoulu. Viitattu 26.8.2018. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/86446/Koskue_Heta.pdf?sequence=1

Loimu, Kari 2005. Johda yhdistyksesi menestykseen. Puheenjohtajan käsikirja. Helsinki: WSOY.

Marjovuori, Ari 2014. Vapaaehtoistyön ytimessä. Järjestömuotoinen vapaaehtoistyö sosiaalisten representaatioiden näkökulmasta. Helsinki: Sosiaalitieteiden laitoksen julkaisuja 2014:9. Väitöskirja. Viitattu 14.8.2018. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/44979/marjovuori_v%C3%A4it%C3%B6skirja.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Mäkinen, Jussi 2017. Vapaaehtoistyöstä. Teoksessa Tenhunen, Tuomo & Porkka, Suvi-Tuuli (toim.) Vapaaehtoistyön työnohjauksen ytimessä. Helsinki: Suomen Mielenlenterveysseura, 15-31.

Opintokeskus Sivis 2018. Sosiaalisen hyödyn mittaamisen periaatteita. Viitattu 15.8.2018. <https://www.ok-sivis.fi/sosiaalisen-hyodyn-etusivu/sosiaalisen-hyodyn-mittaamisen-periaatteita.html>

Patentti- ja rekisterihallitus 2018. Yhdistysnetti. Viitattu 15.5.2018. <http://yhdistysrekisteri.prh.fi/othaku.htx?kieli=1&oskori=NEW>

Pitkänen, Kati & Hiltunen, Mervi J., Adamiak, Czesław & Furman, Eeva & Hall, C. Michael & Hannonen, Olga & Kietäväinen, Asta & Paloniemi, Riikka & Rinne, Janne & Strandell, Anna & Tuulentie, Seija & Vepsäläinen, Mia & Åkerlund, Ulrika 2015. Kesämökistä kakkosasunnoksi. Teoksessa Häkli, Jouni & Vilkkö, Risto & Vähäkylä, Leena (toim.) Kaikki kotona? Asumisen uudet tuulet. Helsinki: Gaudeamus.

Pohjois-Kymen Kasvu 2018. Mihin ja paljonko tukea? Viitattu 15.8.2018. <http://www.pohjois-kymenkasvu.fi/hakuopas/hakuohjeet-hankehakijalle/kenellemiten-paljonko/>

Päijät-Hämeen kylät 2017. Viitattu 25.7.2018. <http://phkylat.fi/>

Päijät-Hämeen liitto 2018. Päijät-Hämeen maakunta- ja sote-uudistuksen valmistelu jatkuu. Viitattu 24.8.2018. <http://www.uusiph.fi/paijat-hameen-maakunta-ja-sote-uudistuksen-valmistelu-jatkuu/>

Rouhiainen, Vesa 2014. Kylätoiminnan tila maaseututyypettäin ja maakunnittain. Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti. Raportteja 122. Viitattu 12.8.2018. <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/229342/Raportteja122.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Sallinen, Sini & Majoinen, Kaija & Seppälä, Jari 2017 (toim.) Toimiva kunta. Hyvinvointia! Sivistystä! Elinvoimaa! Helsinki: Suomen Kuntaliitto.

Salonen, Jarkko 2018. Iitin kunta, hallinto -ja talousjohtaja. Henkilökohtainen tiedonanto 23.7.2018.

Seinäjoen seudun kehittämisyhdistys Liiveri ry 2018. Liiverin strategian ensimmäinen painopiste. Rakas kotiseutu, vireämmät yhteisöt. Viitattu 22.8.2018. https://www.liiveri.net/rakas_kotiseutu

Suomen Kylät ry 2018a. Avoimet Kylät. Viitattu 1.8.2018. <https://avoimetkylat.fi/>

Suomen Kylät ry 2018b. Suomen Kylät ry edistää kylien kehittämistä. Viitattu 25.8.2018. <http://www.kylatoiminta.fi/fi/kylatoiminta.html>

Suomen virallinen tilasto (SVT): Ajankäyttö [verkkójulkaisu]. ISSN=1799-5639. Osallistuminen ja vapaaehtoistyö 2009, 2. Vapaaehtoistyöhön osallistuminen, epävirallinen auttaminen ja luottamus. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 18.8.2018. http://www.stat.fi/til/akay/2009/04/akay_2009_04_2011-09-16_kat_002_fi.html

Terveyden -ja hyvinvoinninlaitos 2017. Alueellinen terveys -ja hyvinvointitutkimus ATH. Ilmiön merkitys ja tulkinta. Viitattu 23.8.2018. http://www.terveytemme.fi/ath/tampere-raisio/notes/ath_involvement_attended_cr.htm

Tykkyläinen Saila, 2017. Ratkaisu 100 -Bootcamp. Vaikuttava Yritys. Viitattu 20.8.2018. <https://www.slideshare.net/sailatykkylainen/vaikutusten-arvioinnin-lyhyt-oppimr>

Tykkyläinen, Saila 2018. Viestintää ja vaikuttavuutta seminaari 21.8.2018. Keski-Suomen maaseutu. Jyväskylä: Priimus.

Verohallinto 2016. Talkootyön verotus - yhdistys ja säätiö. Viitattu 15.8.2018. https://www.vero.fi/yritykset-ja-yhteisot/tietoa-yritysverotuksesta/tuloverotus/yhdistys-ja-saatio/talkootyon_verotus_yhdistys_ja_saati/

Vilka, Hanna 2007. Tutki ja mittaa. Helsinki: Tammi.

Yhdistystori 2018. Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry:n maakuntavaaliteesit. Viitattu 24.8.2018. <https://www.yhdistystori.fi/maakuntavaalit-2019/>

LIITTEET

LIITE 1. Webropol –kysely

Vapaaehtoistyö Päijät-Hämeen kylissä

Arvoisa vastaanottaja

Tämän tutkimuksen tarkoitus on kartoittaa vapaaehtoistyötä Päijät-Hämeen maakunnan kylissä. Tutkimus on tässä laajuudessa ensimmäinen Suomessa ja alueeksi on valittu teidän maakuntanne. Saamme tärkeää tietoa suoraan kyläyhdistyksiltä ensimmäistä kertaa. Tarkoituksena on tuoda koko yhteiskunnan tietoisuuteen millaista vapaaehtoistyötä kyläyhdistyksissä tehdään ja kuinka paljon. Aihe on herättänyt laajaa kiinnostusta ja haluan tarjota suoraan teille mahdollisuuden tulla kuulluksi. Olisi tärkeää, jos ehtisitte käyttää aikaanne tähän. Vastaaminen tapahtuu täysin anonymisti ja luottamuksellisesti. Vastausaika on 13.6. asti. Tutkimus julkaistaan syksyllä 2018.

Ystävällisesti Linda Nevalainen - yhteisöpedagogiopiskelija

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

Suomen Kylät ry
Finlands Byar rf

1. Arvioi paljonko teillä on tehty vapaaehtoistyötä vuonna 2017. Laske mukaan kaikki toiminta, joka on tehty vapaaehtoistoimintana (talkoot, suunnittelutyö, materiaalin hankinnat, kokoukset, tapahtumat, nuorisotyö, naapuriapu jne.)

Jokaisen henkilön työpanos lasketaan erikseen. Ilmoita vastauksesi tuntimäärässä. Tuntimäärään lasketaan mukaan kaikki, riippumatta onko vapaaehtoistyöntekijä teidän jäsen vai ei.

0

tuntia

2. Arvio paljonko teillä on ollut vapaaehtoistyöntekijöitä vuonna 2017?

0

3. Kertoisitteko omin sanoin vapaaehtoistyöntekijöiden ikärakenteesta ja sukupuolesta.

4. Millaista vapaaehtoistyötä teillä on tehty vuoden 2017 aikana?

Voit kirjoittaa jokaiseen kohtaan tarkemmin millaista työtä. Valitse niin monta kohtaa kuin tarvitsee.

Talkootyö (rakentaminen yms.) Tapahtumat Naapuriapu Yhteisöllinen toiminta kyläläisille (esim. nuorisotyö/kyläkahvit/muu kokoontuminen)

Tapahtumat Koulutukset Muita työmuotoja?

5. Mitä hyötyjä kylässänne on vapaaehtoistoiminnasta?

6. Mitä haasteita kylässänne on vapaaehtoistoiminnassa?

7. Miltä vapaaehtoistyön tulevaisuus näyttää teidän kylässä?

8. Tässä voit vapaasti kertoa ajatuksiasi kylänne vapaaehtoistoiminnasta.

9. Tekeekö yhdistyksenne yhteistyötä kunnan tai alueen yritysten kanssa?

Kyllä. Minkälaista? Ei.

10. Kyläyhdistyksenne jäsenmäärä?

